

## Nr 7.

Ankom till riksdagens kansli den 24 april 1928 kl. 3 e. m.

*Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, i anledning av väckt motion, II : 402, i fråga om beredande av skydd mot oskäliga anspråk på ersättning jämlikt lagen om rätt till litterära och musikaliska verk.*

I en inom andra kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 402, hava herr *Hallén* m. fl. anhållit, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning samt för riksdagen framlägga förslag till åtgärder, varigenom enskilda sammanslutningar, företag, näringsidkare o. dyl., som låta utöva musik, skyddas för oskäligt uppdrivna anspråk på ersättning från rättighetsinnehavare, vilka kunna anhängiggöra anspråk jämlikt lagen den 30 maj 1919 om rätt till litterära och musikaliska verk.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har i vederbörlig ordning inhämtat yttrande över motionen av musikaliska akademien och har dessutom berett styrelsen för föreningen svenska tonsättare och styrelsen för föreningen svenska tonsättares internationella musikbyrå, Stim u. p. a., Sveriges biografägarförbund, Folkets parkers centralstyrelse, Aktiebolaget Radiotjänst samt styrelsen för musiketablissementens förening tillfälle att uttala sig i frågan. De med anledning härav avgivna yttrandena äro såsom bilagor fogade vid detta utlåtande; och tillåter sig utskottet här att hänvisa till desamma. *Yttranden.*

Den rätt i fråga om offentligt utförande, som för närvarande tillkommer tonsättare i vårt land, är grundad icke allenast på inre svensk lagstiftning utan är tillförsäkrad tonsättarna även genom den år 1908 reviderade Bernkonventionens internationella överenskommelse. Enligt den till nämnda konvention anslutna svenska lagen om rätt till litterära och musikaliska verk den 30 maj 1919 med däri 1927 gjorda ändringar har tonsättare med vissa i lagen angivna undantag uteslutande rätt att offentligen utföra av honom komponerat musikaliskt verk. Genom konventionen har Sverige förpliktat sig att bereda skydd åt bl. a. musikaliska verk, som utkommit i något av de andra till Bernunionen anslutna länderna, och att i tillämpningen av denna grundprincip upprätthålla den regeln, att utländska verk skola åtnjuta samma skydd som inländska. Skyddet gäller i Sverige under tonsättarens livstid och trettio år efter hans död. Den grundtanke, som uppbär dessa av statsmakterna lagfästade stadganden — att

*Utskotte .*

andens arbetare likaväl som handens skola vara berättigade till avkomst av sitt verk — synes visserligen ännu icke hava hunnit fullt genomtränga den stora allmänhetens rättsmedvetande, men utskottet anser principen äga den riktighet, att synnerligen starka skäl måste fordras för ett avsteg från densamma.

I nu förevarande motion göres gällande, att den rätt, som tillerkänts tonsättarna, av nationella och internationella tonsättarsammanslutningar beagnats till skapande av ett uteslutande monopol på rätten till utförande av musikaliska verk. Utskottet kan icke finna detta påstående vara riktigt, ty även om det å ena sidan icke kan förnekas, att en sammanslutning, som förfogar över uppföranderätten till större delen av den skyddade musiklitteraturen av inländskt eller utländskt ursprung, intager en stark ställning vid förhandling med företag, som i större omfattning ägna sig åt utförande av musik, så står dock å andra sidan utanför den repertoar, varöver en sådan organisation förfogar, de omfångsrika och värdefulla musikaliska verk av olikartad natur, vilkas skapare avlidit för mer än trettio år sedan och som i vårt land ej åtnjuta skydd. Tillvaron av denna oskyddade repertoar kan åtminstone för någon tid tillgodose allmänhetens musikbehov, och den måste för en sammanslutning, som i likhet med föreningen svenska tonsättares internationella musikbyrå — vanligen kallad »Stim» — tagit till uppgift att tillvarataga in- och utländska tonsättares rättigheter, innebära en maning att icke genom för högt drivna anspråk framkalla konflikter, som för organisationens egna medlemmar måste medföra ekonomiska olägenheter och som mot föreningen och den rättsprincip den företräder skulle kunna uppväcka en allmän opinion.

Även om sålunda ett uteslutande monopol på rätten till utförande av musikaliska verk icke förefinnes, kan givetvis en organisation för tillvaratagande av tonsättarnas intressen likväl i mån av tonsättarnas allmänna anslutning till organisationen erhålla en faktisk maktställning, som vid uppgörelser om ersättning möjliggör uppställande av ekonomiska och andra villkor, vilka kunna betraktas såsom oskäligen. Vid prövning av frågan i vad mån motionärernas påståenden i detta avseende kunna vara befogade med hänsyn till den inom vårt land verksamma tonsättarsammanslutningen har utskottet inhämtat, att totalsumman av utav Stim uppburna utföranderättsavgifter för in- och utländska verk utgjort för år 1926 omkring 105,000 kronor och för år 1927 något över 160,000 kronor. Ökningen under år 1927 förklaras till en del därav, att — i enlighet med beslut av 1927 års riksdag — tonsättarskyddet från och med den 1 juli 1927 utsträckts till att gälla även dansmusiken, som förut varit undantagen från sådant skydd. De nu angivna beloppen kunna visserligen i och för sig synas avsevärda, men om man tager i betraktande de summor, som av vart och ett av de särskilda företagen — restauranter, kaféer, danslokaler och liknande nöjeslokaler, biografier, konsertföreningar, konsertbyråer och enskilda konsertgivare — erlagts, finner man, att dessa summor endast i ett fåtal fall, och då från mycket stora och omfattande företag, uppgått till några större belopp,

som dock icke torde hava varit avsevärt betungande för de därav berörda företagen.

Om sålunda Stins ekonomiska verksamhet till och med år 1927 — det sista år för vilket av naturliga skäl siffror kunnat vara tillgängliga för utskottet — i det stora hela enligt utskottets förmenande icke kan anses vara av den art, att den bör påkalla åtgärder från statsmakternas sida, synes utskottet å andra sidan att fog måhända ej helt saknas för den av motionärerna uttalade uppfattningen, att tonsättarnas organisation vid sina ersättningsuppställningar kunde befaras ej alltid iakttaga den hänsyn och varsamhet, som statsmakterna måste anses ha förutsatt vid skyddslagstiftningen på nu ifrågavarande område. I den mån befogade anmärkningar kunna framställas för bristande lojalitet och grannlagenhet gentemot andra berättigade allmänna och enskilda intressen, torde emellertid dessa rättvisligen böra bedömas i belysning av att tonsättarorganisationen dels haft att inarbeta en skyddssidé, som i sin praktiska tillämpning tidigare ej ingått i det allmänna medvetandet, dels saknat erfarenhet i fråga om den folkpsykologiskt lämpligaste formen för sitt arbete. Då det icke är sannolikt, att statsmakterna skulle underlåta att vidtaga åtgärder för den händelse, att det nu gällande rättsskyddet obehörigen utnyttjades i monopoliseringsssyfte, kommer givetvis utvecklingen på nu ifrågavarande område att följas med uppmärksamhet och under hänsynstagande ej minst till de nya förhållanden, som uppstått genom tillkomsten av rundradio. För närvarande synas emellertid skäl icke föreligga att påkalla utredning rörande ett ingripande från statsmakternas sida.

Ett dylikt ingripande torde icke kunna ske utan ändring i Bernkonventionen eller utträde ur unionen.

Vad först beträffar frågan om eventuell ändring av konventionen vill utskottet erinra därom, att jämlikt artikel 24 i konventionen ingen ändring av densamma kan bliva gällande för unionen utan de i unionen deltagande länders enhälliga samtycke. Redan på grund härav äro möjligheterna att ändra konventionens bestämmelser uppenbarligen starkt begränsade. Emellertid kommer vid den kongress, som den 7 instundande maj sammanträder i Rom, bland annat frågan om en revision av konventionens artikel 11, som berör utföranderätten, att bliva föremål för omprövning, i det att norska regeringen, på sätt framgår av musikaliska akademiens yttrande, beslutit för kongressen framlägga förslag om ändring av nämnda artikel. I den mån detta eller andra förslag till ändringar av konventionen komma att leda till positiva beslut av kongressen, komma givetvis, såvitt ändringar i den svenska lagstiftningen därav betingas, dylika frågor att föreläggas riksdagen. I avseende på möjligheten att genom ett svenskt initiativ vid kongressen påyrka ändringar i motionens syfte vill utskottet framhålla, att ett dylikt initiativ redan med hänsyn till den långt framskridna tiden icke torde kunna ifrågasättas.

Vad slutligen angår tanken, att Sverige skulle utträda ur unionen, finner

utskottet i likhet med akademien ett sådant steg ej gärna kunna sättas ifråga, då ideella såväl som praktiska skäl göra det svårt för ett kulturland, som en gång inträtt i denna snart sagt universella sammanslutning, att anmäla sitt utträde.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion II : 402 icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 24 april 1928.

På utskottets vägnar:

ANDERS OLSSON

---

Närvarande vid ärendets slutbehandling i utskottet: herrar *Otsson* i Mora, *Öhman*, *Holmdahl*, *Dahlén*, *Englund\**, *Gardell* i Stenstu, *Mårtenson* och *Grapenson\**, fru *Wessman* och herr *Göranzon*.

---

\* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

*Bil. 1.**Till riksdagens andra kammarens första tillfälliga utskott.*

Genom nådig remiss den 17 februari 1928 har Kungl. Maj:t anbefallt musikaliska akademien att till utskottet avgiva utlåtande angående en i andra kammaren väckt, med nr 402 betecknad motion rörande åtgärder till skydd för musikutövande företag m. fl. mot oskäligt uppdrivna ersättningsanspråk från rättsinnehavare enligt lagen om rätt till litterära och musikaliska verk.

I anledning härav får akademien vördsamt anföra följande:

Vad till en början beträffar den rättsliga sidan av det genom motionen väckta spörsmålet, anser akademien nödigt att fästa uppmärksamheten å innehållet av den internationella överenskommelse, som reglerar författares och skapande konstnärers rättigheter. Denna överenskommelse är, som bekant, den s. k. reviderade Bernkonventionen av år 1908, till vilken anslutit sig icke allenast så gott som alla europeiska länder utom Ryssland utan även ett stort antal utomeuropeiska. Vårt land, som alltsedan år 1904 tillhört den redan genom en tidigare konvention skapade s. k. Bernunionen, har alltifrån 1920 biträtt nämnda reviderade konvention.

Genom Bernkonventionerna — såväl den tidigare som den reviderade — har envar av de i sagda överenskommelse deltagande staterna förpliktat sig att bereda skydd åt litterära, musikaliska och till bildande konst hänförliga verk, som utkommit i något av de andra unionsländerna (art. 2 i den reviderade konventionen). Hur långt detta skydd skall sträcka sig får i allmänhet varje stat själv bestämma, men därvid måste alltid upprätthållas den regel, som utgör konventionens grundprincip: att utländska verk skola åtnjuta samma skydd som inländska (art. 4). I vissa särskilda fall stannar emellertid konventionen icke vid ett sådant likställighetskrav. Den uppställer dessutom åtskilliga materiella regler, vilka varje stat har att ovillkorligen följa i fråga om verk, som utgivas inom annan unionstats område. En av de viktigaste bland dessa materiella regler angår det offentliga utförandet av dramatiska, musikdramatiska och rent musikaliska verk. Därom innehåller konventionens art. 11 följande:

»Bestämmelserna i denna konvention skola gälla i fråga om offentligt uppförande av dramatiska eller dramatiskt-musikaliska verk samt offentligt utförande av musikaliska verk, vare sig verken blivit offentliggjorda eller icke.

Författare till dramatiska eller dramatiskt-musikaliska verk äro under den tid, deras rätt till originalverket varar, skyddade mot offentligt uppförande, utan deras tillstånd, av översättning av deras verk.

Författare och tonsättare njuta skydd enligt denna artikel utan att vara skyldiga att vid sina verks offentliggörande förbjuda deras offentliga uppförande eller utförande.»

Dessa bestämmelser medföra enligt akademiens mening en förpliktelse för varje till Bernunionen anknuten stat att mot egenmäktigt utförande skydda musikverk, som publicerats i andra unionsländer. Från ett och annat håll har man sökt göra gällande, att det i artikelns första stycke givna stadgandet i själva verket ej skulle innefatta annat än ett inskränkt av att den i art. 4 uppställda likställighetsprincipen ägde tillämpning icke allenast på eftertryck av publicerade litterära och musikaliska verk utan även på deras offentliga

utförande. Denna tolkning torde dock befinnas ohållbar redan av den anledning att från en sådan utgångspunkt art. 11 skulle vara helt överflödig, i ty att man redan i art. 2 givit uttryck åt principen, att musikverk äro, likaväl som litterära och till den bildande konsten hänförliga verk, inbegripna under konventionen och följaktligen underkastade de i art. 4 givna bestämmelserna om utländska verks likställighet med inländska. Att 11 artikelns första stycke icke har allenast denna formella innebörd utan avser att införa ett obetingat skydd mot egenmäktigt utförande av musik, synes för övrigt framgå vid en jämförelse med det i artikelns andra stycke intagna förbudet mot egenmäktigt utförande av dramatiskt eller musikdramatiskt verk i *översättning*. Ett sådant skydd vore naturligtvis otänkbart, om ej första stycket innebore skydd mot verkens utförande med *originaltext*; och har första stycket denna materiella innebörd, när det gäller dramatiska och musikdramatiska verk, måste samma stycke tydligen, när fråga är om rent musikaliska verk, avse att skapa ett reellt skydd även för dessa.

Såsom redan antytts, avser konventionen emellertid ej annat än att bestämma, vilka rättigheter skola inom varje till unionen ansluten stat tillkomma verk, som publicerats i annan unionsstat. Varje stat äger alltså, oberoende av konventionen, möjlighet att efter behag lagstifta angående upphovsmannarätt till verk, som publiceras inom statens eget område. Denna möjlighet är dock i själva verket tämligen illusorisk, då det ej gärna ifrågakommer, att en stat skulle vilja bereda sina egna författare och tonsättare sämre ställning än som enligt konventionen måste inom statens område tillkomma upphovsmännen till främmande verk.

Den svenska lagstiftning, som år 1919 genomfördes i samband med landets anslutning till den reviderade Bernkonventionen, har ock — utan att göra åtskillnad mellan musikverk, som publicerats i Sverige och dem som utkommit i annat unionsland — tillerkänts tonsättaren uteslutande rätt att förfoga över det offentliga utförandet av sådant verk. Bestämmelser härom återfinnas, beträffande svenska tonsättningar i 2 § av lagen den 30 maj 1919 om rätt till litterära och musikaliska verk och, vad angår utländska verk, i särskilda av Konungen på grund av bemyndigande i lagen utfärdade kungörelser. Dessa bestämmelser skilja sig så till vida från tidigare lagstiftning, som enligt denna — liksom enligt den tidigare Bernkonventionen — tonsättares befogenhet i fråga om det offentliga utförandet var beroende av att förbehåll om sådan rätt utsatts å den av trycket utgivna upplagan av tonsättningen. Då av åtskilliga anledningar ett sådant förbehåll endast sällan ifrågakom — i varje fall här i landet — innebar den nya konventionen och den därpå byggda svenska lagstiftningen i själva verket ett stort framsteg på författarerrättens område.

Från det i den reviderade konventionens artikel 11 meddelade förbudet mot egenmäktigt uppförande av musikverk anses emellertid, trots att i artikelns text ej lämnas antydning om några undantag, vissa sådana kunna ifrågakomma. Av förhandlingarna å den konferens, där den reviderade konventionen kom till stånd, framgår, att man ansett artikeln ej böra tillämpas å ett offentligt utförande som går i välgörenhetens tecken eller som eljest är fritt från varje förvärvssyfte, och att även vissa andra undantag ansetts tänkbara. I 1919 års svenska lagstiftning (§ 12) infördes ock bestämmelser om frihet för envar att i sådant ideellt syfte som nyss nämnts offentligen utföra eljest skyddad musik. I samma § upptogs även en bestämmelse om att vanlig *dansmusik* skulle under alla förhållanden få fritt utföras. Denna senare bestämmelse blev emellertid längre fram från

utländskt håll uppmärksammas såsom mindre väl förenlig med konventionen och har, efter proposition till 1927 års riksdag, utmönstrats ur lagen. I ett par länder — Norge och Danmark — har man trots sig kunna från principen om tonsättarens ifrågavarande förfoganderätt undantaga vissa andra omfattande grupper av tonsättningar. Dessa undantagsbestämmelser hava emellertid, såväl i hemländerna som annorstädes, betecknats såsom innefattande synnerligen vittgående avvikelser från 11 artikeln och torde knappast kunna i längden bibehållas. I ett annat land — Tschechoslovakiet — har man uti en i slutet av år 1926 utfärdad lag trots sig kunna under vissa förhållanden — när det gäller kollektivavtal mellan två med varandra förhandlande fackorganisationer — bemyndiga undervisningsministeriet att auktorisera (»genehmigen») de taxor för det offentliga utförandet, som uppställts av vederbörande tonsättareorganisation. Angående rätta tolkningen av denna paragraf har akademien ej någon säker mening. Den kan synas lämna öppet åt ministeriet att med en för båda parterna bindande verkan fastställa även en lägre taxa än den av tonsättarna antagna. Med hänsyn till en i lagen given föreskrift om tonsättares ovillkorliga förfoganderätt över sina verk är emellertid måhända det åt ministeriet lämnade bemyndigandet att uppfatta så, att denna myndighet väl äger fastställa den av tonsättaresammanslutningen antagna taxan, men, därest densamma skulle befinnas för hög, har att stanna vid ett vägrande av fastställelse, förmodligen med den påföljd, att tonsättaresammanslutningen tills vidare får avstå från att få de av denna sammanslutning representerade verken utförda av de musikföretag, som äro anslutna till den andra organisationen. Skulle denna senare tolkning ej vara riktig, anser akademien för sin del ifrågavarande lagbestämmelse svårligen kunna upprätthållas, därest den skulle påtalas från en annan unionsstats sida.

I fråga om musikaliska verks utsändande i radio innehåller varken Bernkonventionen eller 1919 års svenska lag någon uttrycklig bestämmelse. Radiorörelsen har ju i själva verket först under de senaste åren erhållit praktisk betydelse. Enligt den här i landet rådande allmänna uppfattningen — vilken delas av akademien — är emellertid radiering av musikverk i själva verket ej annat än offentligt utförande av dylikt verk, och såsom sådant underkastat tonsättarens förfogande. Annorstädes synes emellertid en viss tvekan råda i fråga om konventionens ställning till radiomusiken. För den allmänna konferens, som nästkommande maj månad skall hållas för ytterligare revision av Bernkonventionen, hava vederbörande officiella organ, i syfte att bringa klarhet i frågan, framlagt förslag om införande i konventionen av ett uttryckligt stadgande, att radioutsändning av musik — och för övrigt även av litterära verk — skall vara beroende av upphovsmannens samtycke. I avgivet utlåtande över nämnda förslag har man från svenskt håll anslutit sig till detsamma, dock under beto- nande av att förslaget innebär allenast ett förtydligande av bestämmelsen i konventionens art. 11. Från ett annat land — Norge — har man, utan att bestrida radioutsändningens karaktär av offentligt utförande, föreslagit en bestämmelse, som under vissa förhållanden möjliggör, att radioutsändning även utan tonsättarens samtycke kommer till stånd mot en av offentlig myndighet eller skiljenämnd fastställd ersättning.

Om, på sätt akademien sökt påvisa, den rätt i fråga om offentligt utförande, som för närvarande tillkommer tonsättare, vilar icke allenast på inre svensk lagstiftning utan är tonsättarna internationellt tillförsäkrad, är frågan om en rubbning av det nuvarande tillståndet tydligen ett tämligen svårlöst spörsmål. En

sådan rubbning förutsätter då — så framt Sverige anser sig böra kvarstå i Bernunionen — att själva konventionen undergår ändring.

Beträffande radioutsändningar har, såsom nyss nämnts, sådan ändring föreslagits från en unionstats sida, och frågan härom hör till dem som skola behandlas å den omedelbart förestående konferensen för revision av Bernkonventionen. Huru detta förslag där kommer att upptagas, kan nu ej med visshet förutsägas, men i betraktande av de särskilda regeringarnas hittills gjorda uttalanden förefaller det mindre sannolikt, att det skulle kunna vinna den enhälliga anslutning, som vore av nöden för dess genomförande.

I fråga om annat offentligt utförande av musik föreligger ej nu något förslag till ändring av konventionen, och med den kännedom akademien anser sig äga om situationen, betvivlar akademien, att man skulle kunna förvänta ett enhälligt beslut om rubbning av den förfoganderätt över uppförandet, som enligt akademins mening tillerkänts tonsättaren genom art. 11.

Vad åter beträffar eventualiteten av Sveriges utträde ur Bernunionen, lär ett sådant steg ej gärna kunna sättas i fråga. Ideella såväl som praktiska skäl göra det ytterst svårt för ett kulturland, som en gång inträtt i denna snart sagt universella sammanslutning, att anmäla sitt utträde.

Med hänsyn till de svarigheter av internationell natur, som sålunda äro förknippade med de i motionerna avsedda åtgärderna för inskränkande av tonsättarnas rättigheter, måste det, enligt akademins mening, för att sådana åtgärder skola komma under närmare övertvägande, kunna påvisas, att de föranledas av ett trängande behov. Akademien skall i det följande söka utreda, huruvida så är fallet.

Motionärerna göra gällande, att den sammanslutning, som under benämningen Föreningen svenska tonsättares internationella musikbyrå (»Stim» u. p. a.) tagit till uppgift att tillvarata in- och utländska tonsättares rättigheter, ernått en monopolställning, som inbjöde till maktmissbruk. Föreningen vore nämligen i stånd att vid uppgörelse om ersättning fastställa villkor av ekonomisk natur, vilka kunde för ett musikutövande företag vara fullständigt oantagliga, eller villkor av snart sagt vad annan natur som helst. I åtskilliga fall hade tendenser till missbruk också kunnat iakttagas. Sålunda hade det inträffat, att Stim för rättighet till musikutövning till en början begärt högst betydande belopp, men sedermera funnit sig böra sänka anspråken till en mindre del av summan, och i många fall hade förekommit, att musiketablissemang och dylika anstalter krävts på ersättning i form av viss procent på bruttoinkomsterna, något som måste betraktas såsom i hög grad godtyckligt. Även gent emot den ur kulturell synpunkt betydelsefulla rundradion kunde Stim befaras resa godtyckliga anspråk, vilka kunde vara till skada för det allmänna.

För bedömning av dessa anmärkingars befogethet synes vara av nöden, att man gör sig närmare reda för de omständigheter, som i ett flertal länder framkallat sammanslutningar av den typ, som Stim representerar, och de förhållanden, varunder sådana sammanslutningar arbeta.

En lagbestämelse, som lägger i tonsättarnas hand att förfoga över det offentliga utförandet av deras verk, kan synas i och för sig vara av stort värde för varje tonsättare, vars musik röner allmänna uppskattning. Den möjliggör, skulle man tro, för en sådan tonsättare att för utförandet av de verk han åstadkommit utkräva ett honorar, som motsvarar den popularitet dessa ton-



sättningar åtnjuta. I själva verket förhåller det sig emellertid väsentligen annorlunda. Den enskilde tonsättaren är icke i stånd att effektivt bevaka den rätt, som lagen tillerkänner honom. En sådan bevakning låter måhända, om ock med svårighet, tänka sig, när det gäller ett utförande i original form av tonsättningar, som kräva en stor apparat — såsom operor, oratorier, symfonier och dylikt — men icke i fråga om det mera anspråkslösa utförandet av större eller mindre tonverk, som kan äga rum i varje vrå av landet, och framför allt ej i avseende å den »underhållningsmusik», som, utan samband med offentliggjorda program, utföres å restauranter och andra förlustelseställen. Vilja tonsättarna i avsevärd grad draga fördel av det skydd lagen tillförsäkrar dem, erbjuder sig knappast annan utväg än att de sammansluta sig i en eller flere organisationer med uppgift att för medlemmarnas gemensamma räkning förhandla om det honorar, som bör erläggas för skyddad musik, och utöva kontroll över att egenmäktigt utförande ej äger rum.

Tillvaron av dylika organisationer ligger tydligen även i de exekverande företagens verkliga intresse. För envar, som är sinnad att lojalt iakttaga lagens bestämmelser om tonsättarens förfoganderätt eller som i alla händelser önskar undgå efterräkningar för straffbart åsidosättande av dessa bestämmelser, måste det innebära en fördel att komma till resultat utan förhandling med tonsättarna personligen, en förhandling vars inledande ofta skulle möta svårigheter och, när det gäller en större repertoar, skulle vara praktiskt utförbart.

Om man likväl på vissa håll synes benägen att fränkänna tonsättaresammanslutningar av ifrågavarande art varje berättigande, torde en dylik uppfattning i själva verket bötna i en åskådning, för vilken tonsättarens förfoganderätt över tonverkens utförande alltjämt ter sig en smula främmande. Att en dylik nyskapelse på rättens område ännu icke hunnit växa sig stark, må i viss mån vara förklarligt. Men det synes dock akademien vara på tiden, att det blir någorlunda klart icke blott för de lagstiftande organen, utan även för den stora allmänheten, att vad som påkallar det rättsskydd, varom här är fråga, är, icke i främsta rummet personlig hänsyn till tonsättarna, utan omtanke om själva musikkulturen, för vars upprätthållande och främjande det är av vikt, att tonsättarekallet icke går miste om den uppmuntran, som ligger i ett, låt vara tämligen obetydligt materiellt utbyte av den skapande verksamheten.

Obestridligt — ehuru ej av alla insett — torde ock vara, att det effektiva skydd, som man måste tillönska tonsättarna, bör omfatta icke allenast de högre formerna av offentlig musikutövning — konserter och musikdramatiska föreställningar — utan även det nöjesliv, vid vilket musiken uppträder i en tjänande roll, såsom fallet är å musikrestauranter samt vid biograf- och cirkusföreläsningar eller andra jämförliga föreställningar. Att gentemot tonsättarna privilegiera just de ej sällan lukrativa företag, som ägna sig åt att på detta sätt tillmötesgå allmänhetens nöjesbehov, vore, såsom akademien tidigare haft anledning att framhålla för riksdagen, föga tilltalande. Mindre lämpligt vore även att, såsom ända till fjolåret var fallet, från rättsskyddet undantoges en viss ur kultursynpunkt måhända mindre uppmuntransvärd art av tonsättningar — den sedvanliga dansmusiken. En sådan hållning från lagstiftningens sida måste leda till att denna musik skulle å nöjesetablissemanten helt undantränga all mera gedigen musik.

Om akademien alltså för sin del måste helt underkänna berättigandet av den säkerligen ganska utbredda ehuru ofta nog undermedvetna och sällan öppet uttryckta stämning, som riktar sig mot själva principen om uttagande av ton-

sättarehonorar för uppförandet av musikverk, och den häri bottnande oviljan eller betänksamheten mot en sammanslutning av Stims typ, så är det måhända icke lika lätt att avvisa vad i motionerna och annorstädes göres gent emot dylika sammanslutningar gällande ur den synpunkten att de innebära ett faktiskt monopol, som i likhet med andra sådana lätt frestar till maktmissbruk. Onekligt är, att en sammanslutning, som förfogar över uppföranderätten till det stora flertalet skyddade musikaliska verk av inländskt eller utländskt ursprung, intar en stark ställning vid förhandling med företag, som i större omfattning ägna sig åt utförande av musik. Men när i motionerna framhålles, att denna ställning gör det möjligt att uppställa villkor, som, ur ekonomisk synpunkt eller eljest, äro fullkomligt oantagliga, så innefattar enligt akademiens mening detta påstående en stark överdrift. I själva verket lär en tonsättareorganisation i långt mindre grad än flere av de intressesammanslutningar, som förekomma å arbetsmarknaden eller i affärlivet, hava utsikt att nå fram till en monopolartad ställning. Vid sidan av den repertoar, varöver en sådan organisation förfogar, står nämligen den omfångsrika och värdefulla musikkultur, som ej åtnjuter skydd. Denna litteratur — innefattande hos oss alla musikaliska verk, vilkas skapare avlidit för mera än trettio år sedan — lämnar de musikutövande företagen tillfälle att erbjuda sin kundkrets ett rikt urval av olika slags musik — från de klassiska mästerverken i allvarlig stil till den mest lättfattliga underhållnings- och dansmusik. Naturligtvis är — så länge den musikaliska smaken likasom mycket annat förblir underkastad modets växlingar — den breda publik, på vars anslutning de affärsdrivande musikföretagen huvudsakligen bygga sina ekonomiska kalkyler, icke väl tillfreds, med mindre den musik som bjudes är fullt aktuell, med andra ord till huvudsaklig del utgöres av moderna »schlager» och lika modern dansmusik. Men tillvaron av en oskyddad repertoar, som, åtminstone för någon kortare tid, kan erbjuda subsidiärt underlag för den stora mängdens nöjesliv, måste dock för organisationer av Stims typ innebära en maning att icke genom orimliga krav framkalla en konflikt, som i själva verket även för denna organisations medlemmar medför avsevärda ekonomiska olägenheter. I alla händelser må det sättas in fråga, huruvida den moderna musik, om vilken här talats, utgör en nödvändighetsartikel av den art att en prisreglering genom statens mellankomst är av nöden.

En särställning bland musikföretagen intaga de bolag och sammanslutningar av annat slag som bedriva rundradiorörelse. Vad man än må tänka om rundradions betydelse för ett lands musikkultur — ett spörsmål, varom, som bekant, olika meningar råda — är det obestridligt att ur den allmänna bildningens och kulturens synpunkt radiorörelsen är en faktor av högt värde, och lika tydligt är att denna rörelse är för sin existens beroende av musiken. Vore det så, att radiorörelsens fortbestånd eller utveckling allvarligt hotades av en monopolartad sammanslutning mellan tonsättarna, skulle tilläventyrs även de, som i princip äro obenäpna för officiella prisregleringar, finna sig föranlättna att ansluta sig till tanken på något slags maximering av tonsättarehonoraren för radioutsändningar. Men enligt akademiens tanke äro även härvidlag de farhågor, som på vissa håll yppats, ogrundade eller överdrivna. Radioföretagen kunna, lika litet som andra musikföretag, anses på nåd och onåd utlämnade åt tonsättarnas sammanslutningar. Visar det sig omöjligt för ett radioföretag att uppnå överenskommelse med den enda tonsättaresammanslutningen i landet, återstår för företaget det ovan nämnda nästan outtömliga förrådet av fria tonsättningar, vilket i själva verket inrymmer flertalet av tonkonstens förnämsta

mästerverk. I trots av den större lockelse vissa former av den nyare musiken erbjuda för den stora publiken, lär dock i det läge som här förutsattes den radiolyssnande allmänheten utan större olägenhet — och på samma gång till en viss båtnad för dess musikaliska fostran — kunna under någon tid se sin musikaliska radiorepertoar begränsad till den äldre musikkulturen, där, såsom redan nämnts, den lättare tonkonsten ingalunda saknar representanter. Någon synnerlig omfattning lär i alla händelser en dylik intervall näppeligen kunna erhålla. Såsom verksamma faktorer för dess förkortande äro att påräkna icke allenast tonsättarnas eget intresse av att icke gå miste om inkomsten av radioutsändningarna, utan även den misstämning mot tonsättarne eller deras målsmän, som under den antagna förutsättningen — honorarens omåttliga uppskrivande — icke lär utbliva från allmänhetens sida, en misstämning, som sannolikt i ett dylikt fall skulle komma att taga starkare och enstämmigare uttryck än vid andra intressekonflikter av allmännare betydelse.

I fråga om möjligheten för radioföretagen att, oberoende av tonsättaresammanslutningarna, tillgodogöra sig den äldre musiken göres stundom av radioväsendets målsmän gällande, att även de arrangemang av äldre orkestermusik, som lämpa sig för radiering, i allmänhet tillhöra den skyddade och av tonsättaresammanslutningarna bevakade musiken. Härtill kan emellertid svaras, att det — särskilt under samverkan mellan olika länders radioföretag — torde utan svårighet låta sig göra att genom anställande av musiker med uppgift att för radio arrangera äldre orkestermusik, utan avsevärd kostnad göra sig oberoende av tonsättaresammanslutningarna.

Genom anställande av egna tonsättare torde de internationellt samverkande radioföretagen även kunna, om så skulle erfordras, åstadkomma en för dem avsedd produktion av det slags nyare dansmusik, som radiopubliken tills vidare synes hava svårt att avvara, en produktion, som ej kräver någon högre grad av originalitet.

Om alltså, såsom akademien håller före, en officiell prisreglering av tonsättarehonoraren ingalunda är ur radiatorörelsens synpunkt ofrånkomlig, utan tvärtom skälig prissättning kan väntas framgå redan genom omständigheternas makt, lär staten, lika litet här som när det gäller annat utförande av musik, äga anledning att inlåta sig på en dylik reglering.

Akademien vill ej heller dölja de farhågor den hyser för att en prissättning som komme till stånd under statens påverkan — i form av vare sig direkt fastställande av taxor för radiomusiken eller statlig medverkan till skiljenämnders konstituerande — icke alltid skulle behörigen tillgodose tonsättarnas intressen. Insikten om radions betydelse såsom populariseringsorgan är allmänt utbredd. Mindre allmän är insikten att samhällets kulturella intressen icke under alla förhållanden äro bäst betjänta av ett långt drivet tillmötesgående mot den stora mängdens krav på bekväm och billig utväg att tillgodogöra sig de andliga värden, som skapats av författare och konstnärer, utan att fast hellre i tillgodoseendet av dessas anspråk på existensmöjligheter ävenledes ligger ett viktigt samhällsintresse. Av parlamentsförhandlingar från mera än ett land har akademien funnit, hur liten förståelse för dylika synpunkter stundom kan vara till finnandes hos parlament och ofta av dem beroende regeringar.

Då akademien i det föregående uttalat sig angående möjligheterna för maktmissbruk från tonsättareorganisationernas sida, har akademien icke vidrört frågan, huruvida, på sätt i motionerna påstås, tendenser till dylika missbruk

kunna sägas hava framträtt i vårt land. För det föreliggande ämnets belysande är det emellertid ej ur vägen, att även härom vissa uttalanden göras från akademien sida.

I fråga om föreningen Stims verksamhet under de båda nästförflutna åren har akademien dels genom direkt hänvändelse till föreningen och dels genom anlitande av en utom akademien stående granskningsman förskaffat sig åtskilliga upplysningar, vilka synas kunna vara av intresse.

Av dessa upplysningar framgår, att under åren 1926 och 1927 totalsumman av uppburna utföranderättsavgifter för in- och utländska verk utgjort det förra året omkring 105,000 kronor och det senare året — varunder tonsättareskyddet utsträckts till dansmusiken — något över 160,000 kronor. Administrationskostnaderna uppgingo år 1926 till något över 40,000 kronor och år 1927 till något över 65,000 kronor. Av de år 1926 influtna inkomsterna avsattes omkring 6,500 kronor till reserv- och understödsfonder, varefter i tonsättarehonorar utbetaltes inemot 60,000 kronor. För år 1927 utgör det belopp, som, efter administrationskostnadernas avräknande, återstår att disponera till tonsättarehonorar ävensom till reserv- och understödsfonder, inemot 100,000 kronor. Beslut om dispositionen har ännu ej fattats.

I fråga om fördelningen av den klumpsumma, som disponeras såsom tonsättarehonorar, gäller enligt föreningens stadgar en viss pointberäkning, åsyftande att bereda varje tonsättare så stor andel av summan som svarar mot hans under året exekverade tonsättningar.

Beträffande storleken av de honorar, som för utförande *å konserter* eller *i radio* utgå till de särskilda tonsättarna eller deras rättsinnehavare, utvisa räkenskaperna för år 1926 — det sista år, för vilket utdelning hittills utgått — att de högsta beräknade honoraren för sålunda utförd musik utgjort:

för J. Brahms .....	2,400: —
» E. Grieg .....	2,278: 90
» H. Alfvén .....	1,331: 70
» K. Atterberg .....	1,256: 80
» J. Sibelius .....	1,064: 20
» W. Peterson-Berger .....	969: 60
» J. Strauss .....	796: 40
» A. Dvorak .....	723: 10
» G. Puccini .....	709: 60
» A. Hallén .....	605: 70
» E. Sjögren .....	482: 10
» W. Stenhammar .....	448: 20

I avseende å storleken av de belopp, som av olika slags musikföretag erlagts till Stim, kan förtjäna omnämnas, att för år 1926 utgått

av restauranter, kaféer, danslokaler och liknande nöjeslokaler...	33,557: 44
av biografier .....	24,458: 52
av konsertföreningar, konsertbyråer och enskilda konsertgivare	6,013: 50

samt att för år 1927 utgått

av restauranter, kaféer, danslokaler och liknande nöjeslokaler...	52,053: 21
av biografier .....	35,554: 39
av konsertföreningar, konsertbyråer och enskilda konsertgivare	8,435: 52

De särskilda nöjeslokaler som erlagt de största beloppen, äro år 1926:

Berns Salonger, Stockholm .....	1,193: —
Grand Hôtel och Grand Hôtel Royal, Stockholm.....	921: —
Liseberg, Göteborg .....	800: —
Rosenbad, Stockholm .....	642: —
Grand Hôtel och Trädgårdsföreningen, Göteborg.....	501: —
Savoy Hôtel, Malmö .....	404: —

år 1927:

Berns Salonger, Stockholm .....	1,053: —
Grand Hôtel och Grand Hôtel Royal, Stockholm.....	867: 50
Liseberg, Göteborg .....	800: —
Grand Hôtel och Trädgårdsföreningen, Göteborg.....	684: —
Pallas Hôtel, Göteborg.....	683: —
Lorensberg, Göteborg .....	660: —
Rosenbad, Stockholm .....	659: 84
Savoy Hôtel, Malmö.....	617: —
Kronprinsen, Stockholm .....	576: —
Operakällaren, Stockholm .....	492: —

De särskilda *biografer*, som haft att erlægga de största beloppen, äro (bortsett från koncernen Svensk Filmindustri):

år 1926:

Palladium, Göteborg .....	918: —
Rivoli, Stockholm .....	490: —
Palladium, Malmö .....	300: — för halva året

år 1927:

Palladium, Göteborg .....	915: —
Stora Teatern, Stockholm .....	674: —
Rivoli, Stockholm .....	621: —
Palladium, Malmö .....	600: —

Bland inkomster från *konserthöretag* märkas såsom de största posterna:

år 1926:

Konserterföreningen i Stockholm .....	1,400: —
Göteborgs orkesterförening .....	980: —
Orkesterföreningarna i Gävle, Hälsingborg, Norrköping, vardera	175: —
Malmö orkesterförening .....	210: —

år 1927:

Konserterföreningen i Stockholm .....	1,400: —
Göteborgs orkesterförening .....	980: —
Orkesterföreningarna i Gävle, Hälsingborg, Norrköping, vardera	175: —
Malmö orkesterförening .....	195: —
Aktiebolaget <i>Radiotjänst</i> har erlagt år 1926.....	36,651: 18
och år 1927.....	58,449: 02

Enligt numera gällande uppgörelse torde bolaget, under förutsättning att radiolicensernas nuvarande antal av omkring 350,000 förblir någorlunda oförändrat, komma att för innevarande år erlægga omkring 70,000 kronor.

De nu anförda uppgifterna utgöra naturligtvis icke i och för sig något bevis för riktigheten av akademiens uppfattning, att ett oskäligt uppdrivande av tonsättarehonoraren icke gärna kan ifrågakomma. Men de visa i varje fall, att något

framgångsrikt missbruk av denna art hittills icke förekommit. Att i ett företag sådant som radiorörelsen — där musiken spelar en högst väsentlig, för att icke säga dominerande roll — tonsättarearvodena, såsom för närvarande är fallet, utgå med omkring 2 % av bruttoinkomsterna, kan, från de utgångspunkter akademien i det föregående angivit, ingalunda betraktas såsom oskäligt, och för envar, som, i likhet med akademien, kan erhålla tillfälle att hos aktiebolaget Radiotjänst och i Kungl. Telegrafstyrelsen taga del av hithörande räkenskaper, borde stå klart, att — så vitt man fasthåller radiorörelsens naturliga uppgift att utgöra ett av staten omhändertaget kulturorgan och icke någon förvärvskälla för staten eller enskilda — den utgiftspost, varom här är fråga, icke är av beskaffenhet att kunna sätta i fara rörelsens fortbestånd och utveckling. Vad beträffar övriga musikföretag, som drabbas av tonsättarehonoraren — huvudsakligen restauranter och andra nöjeslokaler — är deras ekonomiska bärkraft naturligtvis växlande, men de siffror, som i det föregående anförts i fråga om dessa företag, torde utvisa, att avgifterna till Stim icke kunna utgöra någon avsevärd post i företagets budget, i varje fall icke en utgift, som står i missförhållande till den fördel ifrågavarande företag draga av den musik, som Bernkonventionen och den svenska lagen skänkt sitt skydd. Detta torde gälla även om, efter tillkomsten av skyddet för dansmusiken, avgifterna från nämnda företag skulle komma att i viss mån höjas.

Vill man åter för bedömning av de nuvarande avgifternas skälighet eller oskälighet taga tonsättareintresset till utgångspunkt, torde det vara för envar uppenbart, att även honorar sådana som de högsta nu utgående utgöra ett mer än blygsamt vederlag för de värden, som ligga i tonsättningarna, ett vederlag, som endast i ringa grad bereder upphovsmännen det stöd för deras ekonomiska existens, som man skulle vilja tillönska dem. Skulle någon härvid vilja invända, att av de till Stim inflytande avgifterna en alltför stor del åtgår till administrationskostnader, kan akademien icke ansluta sig till en sådan invändning. Den av akademien företagna undersökningen av Stims verksamhet synes icke giva vid handen, att administrationskostnaderna äro högre än som på nuvarande tidiga stadium av föreningens verksamhet betingas av föreliggande förhållanden.

Beträffande befogenheten av den i motionerna förekommande uppgiften, att Stim understundom skulle hava vid inledande av sina förhandlingar med musikföretag framlagt överdrivna krav, som sedermera måst väsentligen nedsättas, kan akademien ej uttala någon mening. Skulle ett dylikt förfarande hava förekommit i vidare mån än som måste bliva en följd av svårigheten att säkert beräkna vad som i varje fall utgör en skälig och med föreningens allmänna principer överensstämmande ersättning, är förhållandet naturligtvis lika klädervärt som oklokt. Men att missgrepp av denna art i och för sig skulle vara ägnade att framkalla officiell prisreglering förefaller akademien vara ett alltför vittgående påstående, vars accepterande tilläventyrs skulle leda till statligt ingripande på åtskilliga områden av det ekonomiska samhällslivet. För övrigt torde den stämning, som av Stims motståndare blivt inom olika intresserade kretsar framkallad mot sammanslutningen, samt den i vissa sådana kretsar rådande naturliga obenägenheten mot själva principen om tonsättarehonorar, medföra, att icke blott oskäliga utan även skäliga anspråk i allmänhet väcka ett visst motstånd.

Motionärernas anmärkning, att de av Stim uppburna beloppen till väsentlig del gå till utländska tonsättare, synes ej heller vara ägnad att stödja deras krav på åtgärder mot överdrivna anspråk från Stims sida. Enligt såväl Bernkonven-

tionen som den svenska lagstiftningen skola främmande tonsättningar åtnjuta samma skydd som de svenska. Om totalsumman av honorar för utförda främmande verk blir högre än motsvarande summa för svensk musik, kan alltså därvid intet atgöras så länge Sverige tillhör Bernunionen.

Vad akademien i det föregående anført kan sammanfattas sålunda, *att* akademien finner de av motionärerna ifrågasatta åtgärderna mot överdrivna anspråk på tonsättarehonorar för offentligen utförd musik vara oförenliga med den av Sverige biträdda Bernkonventionen, *att* något behov av dylika åtgärder icke föreligger, då överdrivna anspråk från tonsättarnas sida icke kunna, åtminstone icke under någon längre tid, upprätthållas, *samt att* en officiell reglering av tonsättarehonoraren kan befaras leda till obillighet mot tonsättarna och skada för musikkulturen.

Från dessa utgångspunkter anser akademien motionerna ej böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 29 mars 1928.

Å Kungl. Musikaliska Akademiens vägnar:

E. MARKS VON WÜRTEMBERG:

*Olallo Morales.*

## Till andra kammarens första tillfälliga utskott.

Med anledning av motion, som väckts i första kammaren under nr 231 av herrar Adolf Dahl\* och Ivan Pauli (och i andra kammaren under nr 402 av herrar Harald Hallén, G. A. Björkman och Josef Weijne), få styrelserna för Föreningen Svenska Tonsättare och Föreningen Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå, Stim, u. p. a. vördsamt avgiva följande yttrande.

Motionärerna framhålla såsom särskilt anmärkningsvärt, att vår lag om rätt till litterära och musikaliska verk fastslagit den grundsatsen, att tonsättarna principiellt tillerkänts ensamrätt till de av dem frambragta verken och att åt tonsättarna lämnats öppet att, nära nog fullständigt, förfoga över rätten att offentligen utföra musikalstren.

Härtill vilja vi endast tillfoga, att fastslående av nämnda grundsats skett i full överensstämmelse med lagstiftarens avsikt samt att densamma endast utgör ett uttryck för vad som är rättvist. Det är enligt vårt förmenande ej annat än helt naturligt, att den som skapat ett musikaliskt verk också får bestämmmanderätt, då det gäller att förfoga över verket.

Lika naturligt förefaller oss det av motionärerna särskilt framhävda förhållandet, att rätten att utföra musik i förvärvssyfte »måste förvärfvas genom att till kompositörerna eller deras ombud erlægga viss ersättning». Motionärerna synas hysa den uppfattningen, att detta är en följd av 1919 års lag om rätt till litterära och musikaliska verk samt lagändringen vid 1927 års riksdag — i fråga om dansmusikens likställande med övriga musikaliska verk. Redan med tillämpning av tidigare lag måste emellertid tillstånd att utföra ett musikaliskt verk inhämtas av tonsättaren — såvida verket ej var fritt.

Lagstiftaren har, i full överensstämmelse med grundprinciperna inom auktorsrätten, utgått från att ett verks upphovsman skall, i den mån detsamma är föremål för skydd, äga uteslutanderätt att ekonomiskt utnyttja verket, däri inbegripet att mot ersättning upplåta åt annan att förfoga över detsamma. Auktorsrätten har till uppgift att värna auktors ekonomiska intressen i vida högre grad än hans ideella. Det kan i detta sammanhang förtjäna erinras, hurusom förlagsrätten, d. v. s. rätten att utgiva ett verk, också upplåtes mot ersättning. Det skulle väl knappast falla någon in att finna något särskilt anmärkningsvärt i detta förhållande. Rätten att mångfaldiga verket och att offentligen utföra detsamma tillhör ju de utslutande befogenheter, som tillkomma auktor och endast honom.

Det skydd, som redan genom § 13 i 1877 års lag om äganderätt till skrift i nämnda paragrafs ändrade lydelse genom lagen den 28 maj 1897 tillerkändes tonsättaren mot oauktoriserat utförande av hans verk, anlidades endast i ringa grad. Och trots det att tonsättarens uteslutanderätt att offentligen utföra av honom komponerat musikaliskt verk än ytterligare stadfästes i lagen den 30 maj 1919 om rätt till litterära och musikaliska verk, förblev denna rätt länge endast på papperet. Anledningen härtill var säkerligen att söka i de hinder — i många fall av nära nog oöverkomlig natur — som uppställde sig för en enskild tonsättare, då det gällde att tillvarataga sina intressen härutinnan. Han måste

\* Motionären Adolf Dahl är ledamot i styrelsen för såväl Radiotjänst som T. T.



ju först och främst räkna med att anordna kontrollering av musikutföranden och därefter att anställa rättgång, där fog därtill förefunnos. Sådant medför ju i allmänhet dryga kostnader, och tonsättaren föredrog därför att finna sig i de intrång, som gjordes på hans rättigheter. Den enda utväg, som stod tonsättarna till buds, då det gällde ett rationellt tillvaratagande av sina lagligen tillerkända rättigheter, var att sammansluta sig. Organisationer av ifrågavarande slag förefunnos redan i många länder.

Bildandet av en organisation av antydd art i Sverige påskyndades genom den internationella konferens, som år 1922 hölls i Berlin mellan representanter för utländska organisationer för tillvaratagandet av tonsättarnas och deras rättsinnehavares intressen. Sverige representerades därvid genom Kungl. Musikaliska Akademiens sekreterare, professor O. Morales, och tonsättaren N. Berg, vilka med statsmedel bereddes tillfälle att närvara vid konferensen. De svenska ombuden erforo snart, att fara förelåg för att de utländska organisationerna genom egna agenturer i Sverige skulle komma att bevaka sina intressen, för den händelse de svenska tonsättarna ej själva organiserade sig för samarbete med utlandets utföranderättsbyråer.

De utländska organisationerna av förevarande slag ha under decennier arbetat på sådant sätt, att de mot en enhetlig ersättning lämna tillstånd till föranstaltare att under viss, för varje uppgörelse bestämd tid offentligen utföra ej blott enstaka musikverk av vissa kompositörer, utan samtliga de musikaliska verk, över vilka organisationen i fråga förfogar. Den ersättning, som sålunda lämnas av föranstaltaren till organisationen, fördelas mellan de kompositörer, vilkas verk kommit till utförande. Till utredning härom åligger föranstaltaren att tid efter annan till organisationen överlämna förteckning över utförda verk.

Föreningen Svenska Tonsättare beslöt sålunda att bilda ett med de utländska utföranderättsbyråerna jämförligt företag. Det ingick redan i den första planen för företaget, att dess verksamhet även skulle tjäna kulturella ändamål, därigenom att en del av de medel, som inflöto å verksamheten skulle anslås till understödjande av sådana. Föreningen följde därvid det förödöme, som givits av de utländska utföranderättsbyråerna. Under 1923 bildades och registrerades hos överståthållareämbetet Föreningen Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå, Stim, u. p. a., vilken träffade avtal med utländska organisationer om ömsesidigt bevakande av de till organisationerna hörande medlemmarnas intressen.

Ett exemplar av Stims stadgar bilägges (Bil. 1).

*Bil. 1.*

Av de å Stims verksamhet varje år inflytande medlen skall som synes av §§ 20 och 21 i stadgarna en viss del avsättas till en understödsfond. Föreningen Svenska Tonsättare, som är en rent ideell förening, äger enligt Stims stadgar besluta om användningen av denna fond. Redan för 1926 — Stims tredje verksamhetsår — var ställningen sådan, att i runt tal kr. 14,000: — kunde överlämnas till understödsfonden. Av fonden hava understöd lämnats:

1. till änkor efter fem avlidna tonsättare
2. » tolv ideellt arbetande orkesterföreningar å skilda orter i landet
3. » musikfester för bekantgörande av svensk musik i utlandet
4. »\* svenska kompositörer som bidrag till utskrivning av stämmor till deras orkesterverk

\* Orkestermaterial till en symfoni kostar i utskrivning 500—1,000 kr.

5. till svenska kompositörer för hyra av noter (dyl. understöd har utbetalts i avsikt att avlasta ideellt arbetande orkesterföretag från utgifter för hyra för svenska kompositioner)
6. » två tonsättare, som varit i behov av understöd
7. » begravningshjälp åt obemedlad tonsättares anhöriga.

Mot bakgrunden av dessa uppgifter framstår oriktigheten av påståendet i motionen, att de ersättningar, som utkrävas av Stim, endast i ringa mån komma våra svenska tonsättare till godo, fullt klart och tydligt. Vi bedja få återkomma här nedan till denna punkt av motionen.

Motionärerna påstå, att de svenska tonsättarnas organisation använts till skapande av ett monopol. Detta är ingalunda fallet. Stim utövar såsom ovan framhållits endast de rättigheter, som lagen tillerkänner tonsättare och deras rättsinnehavare och i den mån dessa överlåtit sina rättigheter å Stim. Där inga rättigheter finnas eller där överlåtelse saknas, äger Stim ingen befogenhet. Det kan här förtjäna framhållas, att den mycket rikhaltiga musikk litteratur, som består av den förklassiska, klassiska, romantiska och nyromantiska tidens kamarmusikverk, är helt fri. Då denna musikk litteratur dessutom är både värdefull och populär samt skriven för ensemble av det slag, som i allmänhet förefinnes inom restauranter och biografier, inses lätt, att den föranstaltare, som önskar bjuda sin publik på god underhållning, kan göra detta, utan att träffa uppgörelse med Stim.

Ovanstående ger anledning till påpekande av att uppgiften i motionen, att Stim, »som torde vara allmänt bekant, utövat en livlig verksamhet till förhindrandet av offentligt utförande utan byråns medgivande av musikaliska verk», är i hög grad missvisande. Stim inriktar sig nämligen ingalunda på att förhindra utförandet av några musikverk, men däremot på att stävja intrång i tonsättarrätten. Och är det lagens mening, att ett visst verk skall åtnjuta skydd, så förringas väl ej detta skydd därigenom att tonsättaren överlåtit åt annan person att utöva sina befogenheter. Ej heller bör det ligga något klandervärt i att en och samma person erhållit dylika överlåtelser från flera tonsättare. En uppgörelse är ju ofrånkomlig, där det gäller utnyttjande av annans lagstadgade rättigheter, det må gälla auktorsrätten eller andra rättsområden. Då det är fråga om auktorsrättsliga befogenheter, bör det, enligt vårt förmenande, endast vara till fördel att hava att göra med *en enda* organisation, som med bindande verkan träffar avtal å de många rättsägarnas vägnar. Först därigenom förefinnas möjligheter till skapande av enhetlighet i behandlingen av de många olika individuella intressena inom detta område. Fördelarna av att ej mera än en enda utföranderättsbyrå finnes i varje land framstå klart vid jämförelse med förhållandena i Tyskland och Holland, där tvenne byråer arbeta jämsides till synnerligt betungande för innehavare av musik-etablissemang. Dessa få nämligen finna sig i att inlämna förteckningar över spelade verk och erlägga betalning till tvenne olika företag i stället för som i Sverige till ett. Ej heller ha ersättningarna för rätt till musikutförande i dessa länder visat tendens att sänkas. Förefintligheten av två konkurrerande företag synes snarare inverka till en höjning av dessa ersättningar.

Då Stim, förutom byråerna i Frankrike, Amerika, England, Italien, Österrike, Tjeckoslovakien, Polen och Danmark, i Sverige företräder de båda tyska byråerna och likaledes den franska agenturen i Holland samt den nationella byrån i sistnämnda land, torde någon praktisk möjlighet icke finnas för ett annat företag att i Sverige existera jämsides med Stim. De farhågor, som ut-

talats i pressen, att andra sådana företag skulle komma att framställa ekonomiska krav mot musiketablissemanten, äro därför fullkomligt oggrundade. Anmärkningsvärt är emellertid, att på samma gång som motionärerna förmena olägenheter för allmänheten uppstå genom att Stim är utan konkurrens, så ha sålunda yttrats farhågor för att vid sidan av Stim det skulle komma att uppstå liknande byråer.

Motionärerna ha vidare framhållit »att enligt uppgift Stim i många fall använt förfaringssättet att kräva musiketablissemant, folkparker o. dyl. på ersättning utgörande vissa procent på bruttoinkomsterna — ett förfaringssätt, som med hänsyn till bruttoinkomstens olika sammansättning på olika inkomstgrenar (hyra, upplysning, gager till musiker, personalomkostnader o. dyl.) måste betecknas som i hög grad godtyckligt». Mot detta må framhållas, att Stim endast i sådana fall, då särskild entréavgift utgått för åhörandet av musik eller då andra med nöjesskatt belagda inkomster föreligga, begärt avgifter i proportion till bruttoinkomsten. Bruttoinkomsten har därvid definierats som inkomst å biljettförsäljning eller å annan inkomst belagd med nöjesskatt. Uttalandet om godtycklighet från Stims sida stöda motionärerna medelst hänvisning till en del angivna utgifts-poster. De torde därmed hava avsett att framhålla synpunkter, som Stim långt tidigare fullt beaktat. Ur en av Stims styrelse utarbetad redogörelse, som föredragits vid ett extra föreningssammanträde i januari d. å. citera vi följande:

»Med anledning av lagändringen den 1 juli 1927 beslöt Stims styrelse att vid uppgörande av kontrakt efter denna dag söka genomföra principen att 2 % å bruttot utgå som utföranderättsersättning vid sådana företag, som ha entréavgifter och för vilka musiken är av avsevärd betydelse. Givetvis finnes det många företag, där bruttoavgifterna hänföra sig även till sådana förlustelser, för vilka musiken saknar all betydelse, t. ex. fyrverkerier, rutschbanor, akrobater etc. etc. I sådana fall är det naturligtvis fullt motiverat, att den summa, av vilken de två procenten skola utgå, ej blir lika med det totala bruttot, men det måste givetvis anses vara vederbörande etablissemantsinnehavares sak och ej Stims att påvisa att så är fallet. Likaledes måste det anses vara vederbörande etablissemantsinnehavares sak att framlägga riktiga inkomstsiffror.»

Som jämförelse tillåta vi oss hänvisa till Bil. 2. varav framgår, att i Frankrike, som ju räknas som föregångsland på auktorsrättens område, erläggas av folkparker av tivolikaraktär — som jämförelse nämnes Luna Park i Berlin, alltså för etablissemant av samma art som Liseberg i Göteborg och Gröna Lund i Stockholm — 6.6 % av samtliga biljettförsäljningsinkomster samt av alla indirekta inkomster, kollekt, obligatoriska garderobsavgifter etc.

Bil. 2.

De förslag från Stims sida, beträffande Liseberg och Gröna Lund, som så livligt utsatts för kommentarer i pressen, baserade sig på 2 % å inkomsten av biljettförsäljning (entré till parken plus dansbanor)!

Eftersom etablissemantsinnehavarna ej alltid äro benägna framlägga sina riktiga inkomstsiffror, har det hänt, att ett belopp, som Stim begärt av t. ex. en folkpark under de följande förhandlingarna och sedan de ursprungligen lämnade inkomstsiffrorna vederbörligen rättats, blivit reducerat — en omständighet som sålunda ej med fog kan läggas Stim till last. Vid bedömandet av Stim och dess verksamhet måste man rättvisligen taga hänsyn till, att något företag av liknande art icke tidigare funnits i Sverige och att verksamheten alltså saknat

inländskt mönster att följa. Stim har därför varit hänvisad till de erfarenheter, som vunnits genom de utländska organisationerna, och att söka tillämpa dessa erfarenheter på härvarande förhållanden. Detta har varit förenat med åtskilliga svårigheter, emedan allmänheten i Sverige visat föga förståelse för det berättigade i tonsättarnas anspråk.

Då Stims styrelse beslöt att i Sverige söka tillämpa den principen, att utföranderättsersättningarna borde utgå med 2 % av biljettförsäljningsbruttoinkomsten eller liknande för sådana förlustelser, där musiken var av *väsentlig* betydelse, representerade detta en avsevärd nedsättning av de belopp, som tillämpas i utlandet. Som belägg härför hänvisa vi ytterligare till bifogade handlingar, nämligen

*Bil. 3. Bil. 3. (den franska byrå, som verkar i Belgien).*

I detta land utgå följande ersättningar:

Musiketablissementets art:	Ersättning i % av bruttot:
<i>Symfonikonsorter med entré</i> .....	5 %
» » » och deficit .....	3 %
» » » för upplysningsändamål...	2 %
» » gratis entré .....	10 % på artistgagerna
<i>Baler och dylikt, som äger rum i teatrar eller andra salar</i>	5 %
<i>Stora fester, utställningar, affärsmarknader, hästkapp- löpningar, velodromer etc. kort sagt tillställningar, då musiken icke är en väsentlig attraktion för festen utan betydelselös beledsagning</i> .....	1 1/2 %
<i>Danslokaler med entré</i> .....	5 %
<i>Rullskridskobanor</i> .....	2 %
<i>Biografer</i> .....	1 1/2 %

*Bil. 2. Bil. 2. den franska byrån, som verkar i Paris.*

<i>Folkparker, tivoli etc.</i> .....	6.6 %
<i>Dansetablissement</i> .....	6.6 %
<i>Biografer, minst,</i> .....	2.2 %

*Bil. 4. Bil. 4. den italienska byrån.*

<i>Stora etablissement månadsavtal stigande från ett mini- mum av 1000 Lire</i> .....	min. kr. 198: —
<i>Danslokaler, fester</i> .....	10 % på bruttot
<i>Biografer</i> — 1 % av bruttot, om musik utföres endast av piano eller liten orkester; om dessutom andra instrument tillkomma.....	3 %

*Bil. 5. Bil. 5. För restauranter betalas till vardera av de båda tyska byråerna 6 à 4 % av artistgagerna. För ett kapell på 3 man med en månadslön av lågt räknat Mk. 450: — i medeltal per man blir ersättningen:*

för 3 musiker (4+4) % av	3,450 = 108	Mark pr mån.
» 6 » (4+4) % »	6,450 = 216	» » »
» 12 » (4+4) % »	12,450 = 432	» » »

*Bil. 9. Vid jämförelse med restauranterna i Sverige finner man (se Bil. 9), att motsvarande belopp till Stim utgöra:*

för 3 musiker .....	kr. 37: — per månad
» 6 » .....	» 70: — » »
» 12 » .....	» 125: — » »

Bil. 6. För *biografer* i Tyskland har nyligen genom officiellt sakkunnigt utlåtande fastslagits (se bil. 6), att för tillgång till *endast den ena* av därvarande byråers repertoir bör betalas 3 ½ Pfennig per dag och plats, varvid dock endast 75 % av platserna skola medräknas. För en medelstor biograf i någon av våra landsortsstäder om 300 platser skulle då per månad erläggas:

öre per plats	antal platser	antal dagar
0.035 · 0.9	· 300 · 0.75	· 30 = 212: 62 kr.

Enligt från Universal-Film-Aktiengesellschaft »Ufa» i Berlin lämnade uppgifter är medelbiljettpriset per plats för detta bolags omkring etthundra biografer, c:a 87,000 platser, 1.09 Mk. Av dessa platser uppgivas, likaledes av Ufa, i medeltal 31 % vara besatta varje föreställning. Gives i regel två föreställningar per dag, motsvarar den av sakkunniga som skälig ansedda ersättningen till den ena tyska byrån 3.9 % av biljettinkomsterna, såsom framgår av nedanstående uppställning.

Avgift per plats till den tyska byrån .....	= 3.5 · $\frac{3}{4}$ Pf.
Bruttoinkomst å varje plats .....	= 1.09 · $\frac{31}{100}$ · 2 »
Avgiften å % av inkomsten sålunda .....	= 3.5 · $\frac{3}{4}$ · $\frac{100 \cdot 100}{109 \cdot 31 \cdot 2}$ = 3.9 %

Emellertid har (se bil. 5) för samtliga tyska biografer träffats en överenskommelse med de båda tyska byråerna om erläggande av Mk 1,560,000: — per år. Då i Tyskland f. n. finnas omkring 4,500 biografer, belöper sig sålunda en medelavgift per år och biograf till omkring Mk. 350: —, varjämte byråerna äro befriade från alla kostnader för inkassering av avgifterna.

I Sverige erlägges f. n. sammanlagt omkring kr. 37,000: — per år av de omkring 360 biografer, som träffat avtal med Stim, vilket utgör ett medeltal av omkring kr. 100: — per biograf och år.

Vi bifoga vidare till utredning rörande de taxor, som Stim för närvarande tillämpar, en samling formulär:

Medlemslista med förteckning över de organisationer, som Stim företräder, samt taxor.	Bil. 8.
Kontraktformulär för restauranter, kaféer etc. gällande efter 1 juli 1927.	Bil. 9.
Som jämförelse likartat kontrakt från tiden före 1 juli 1927.	Bil. 10.
Kontraktformulär enligt kollektivavtalet år 1924 för vissa restauranter gällande intill utgången av år 1928.	Bil. 11.
Kontraktformulär för körsällskap.	Bil. 12.
Kontraktformulär för biografer i landsorten.	Bil. 13.
Taxorna torde approximativt motsvara $\frac{1}{2}$ % å bruttoinkomsten.	
Jämförande sammanställning över taxor i några europeiska länder.	Bil. 14.

Av ovanstående utredning framgår, att Stim genomgående tillämpar betydligt lägre avgifter än motsvarande byråer i utlandet.

Vi återkomma härefter till motionärernas påpekande, att de medel, som inflyta till Stim, »till väsentlig del gå till utländska musiker — ett förhållande, som vitsordats av Musikaliska Akademien i dess skrivelse av den 25 februari

1925 till första lagutskottet vid nämnda års riksdag». Den 25 april 1925 hade Stim ännu ej verkställt en enda avräkning över i Sverige inkasserade utföranderättsavgifter. Musikaliska Akademien saknade sålunda reellt underlag för att lämna utlåtande om saken, och i den av motionärerna nämnda *skrivelsen nämns ejett ord om de summor, som gå ur landet*. Vi tillåta oss i detta sammanhang hänvisa till bifogade tablå över av Stim i Sverige uppburna utföranderättsersättningar samt därav gjorda utbetalningar till utlandet för åren 1924—26. (Bokslutet för 1927 är ännu ej utarbetat). Härav framgår, att i runt tal endast en tredjedel av i Sverige uppburna medel lämnar landet. Jämföres dessa några tiotusental kronor med de ofantliga summor, som Stims kunder direkt eller indirekt exportera för filmhyror, sprit, viner, tobak, delikatesser, specier och gager till utländska musiker, så synes oss det vederlag, som genom Stims försorg lämnas till utländska tonsättare för det bruk den svenska allmänheten gör av deras tillhörigheter, ej kunna utsättas för befogade anmärkningar.

Motionärerna beröra även frågan om ersättning för musik utförd i radio.

Med A.-B. Radiotjänst har Stim ett avtal gående ut på att Stim för nuvarande licensantal (328,133 st.) erhåller 2,02 % av licensavgifterna. Stiger licensantalet till 400,000 sjunker procentsatsen till 1.95 %.

Motsvarande förhållanden äro i utlandet som följer:

Bil. 4.	I Italien	erläggas av licensinkomsterna	5 %
Bil. 7.	I Tyskland	» » »	2.5 %
Bil. 16.	I Tjeckoslovakien	erläggas av licensinkomsterna	4 %
Bil. 17.	I Österrike	erläggas 3.5 % och i Danmark tillämpas en stigande taxa, vilken för 300,000 licenser skulle giva en procentsats av 5.3 %, varav dock en femtedel utgår som ersättning åt författare för upplästa verk.	

Av ovanstående framgår, att tonsättarna i Sverige äro avsevärt missgynnade gentemot i andra länder. A.-B. Radiotjänst har motiverat sitt motstånd mot högre ersättning för radiomusiken i Sverige med att för utsändningarna måste på grund av vårt lands långsträckta form i stor utsträckning anlitas överföring per telefonlinjer och utsändning från understationer, varigenom för Sverige speciellt stora driftskostnader uppstå. Denna argumentering är dock i anseende till den vinst, som Telegrafverket erhåller av rundradion, fullkomligt ohållbar. Sedan administrations- och driftskostnader, kostnader för underhåll, räntor och amortering täckts och sedan Telegrafverket dessutom gottskrivit sig en extraförtjänst av mellan 100,000 och 200,000 kronor per år i hyra för telefonledningar, som annars skulle stått så gott som oanvända under beträffande tider, så har dock under åren 1925 och 1926 uppstått en ren vinst av omkring kronor 300,000: — varje år. Vid A.-B. Radiotjänsts start har Stim manifesterat sin önskan att bidra till att detta kulturellt så viktiga företag måtte kunna genomföras. Stim meddelade nämligen för Radiotjänsts första verksamhetsår utföranderätt till samtliga av Stim företrädda verk för endast kr. 4,000: —. När emellertid verksamheten går med så stor nettoförtjänst som nu är fallet, kan icke skäl anses föreligga att i Sverige tillämpa lägre tariff än i de länder, där motsvarande licensförhållanden äga bestånd. Då det är Telegrafverket, som skördar den stora ekonomiska vinsten av rundradiorörelsen, hålla vi före, att, för erhållande av överensstämmelse med svensk rättspraxis, *Telegrafverket* borde direkt till Stim erlägga utföranderättsersättning, och att denna ej borde utgå av den genom Telegrafverkets tillskyndan snävt tillmätta del, medelst vilken

Bil. 18.

A.-B. Radiotjänst skall bestrida rundradions hela kulturbudget. Vi tillåta oss dessutom som jämförelse meddela, att under det att i utföranderättsersättning för musiken, som dock är rundradions förnämsta attraktion, nu erläggas endast omkring 20 öre per licens, är bolaget berättigat att till\* Tidningarnas Telegrambyrå (T. T.) betala icke mindre än 16  $\frac{2}{3}$  öre per licens för »dagsnyheterna», som upptaga ungefär 15 minuter dagligen och som notoriskt bestå av uppläsandet av sådana nyheter, som kunna erhållas för 15 öre per dag genom inköp av en kvällstidning i Stockholm, plus ett abonnemang på börsmeddelanden.

Bil. 19.

Det är uppenbart, att den äganderätt, som Stim har till uppgift att bevaka, är av en helt olika karaktär än t. ex. äganderätten till husgeråd, prydnadsföremål etc. Från det ögonblick då en musikalisk komposition utkommit i tryck eller då den offentligen utförts, föreligger ett socialt intresse av att allmänheten för en rimlig avgift får rätt att begagna sig av kompositionen såväl i förvärvssyfte som till förlustelse, men på samma gång böra tonsättarna liksom varje arbetare tillförsäkras en likaledes rimlig ersättning för sitt arbete. Sådan ersättning kan nu för tiden endast i undantagsfall erhållas genom försäljning av noter. Bernkonventionen och de till densamma anslutna ländernas lagar ge en teoretisk grundval för reglerandet av rättsförhållandet mellan allmänheten och tonsättarna. De olika ländernas nationella tonsättaresammanslutningar, förenade till en »Confédération internationale des Sociétés d'auteurs et compositeurs» i Paris, utgöra organet för omsättande av Bernkonventionens bestämmelser i praktiken. Denna Confédération, till vilken alltså Stim är ansluten, avser utöva kontroll över alla de olika nationella byråerna och att ingripa reglerande på tariffer och lagbestämmelser i de olika länderna.

I Sverige föreligger behov av att rättsförhållandet mellan allmänheten och tonsättarna världen runt, representerade av Stim, ordnas.

Vi våga i detta sammanhang hålla före, att ej ens de, som med oblida ögon se Stim och dess verksamhet, kunna förneka, att Stim bidragit till att bringa ordning i hithörande frågor. Genom Stim har nämligen möjliggjorts, att de, som i sin näring utnyttja musikutföranden, genom en enda mellanhand kunna erhålla praktiskt taget fullkomlig rättssäkerhet vid musikutövandet.

Det ligger i öppen dag, att då allmänheten hittills fått fritt utföra musik i förvärvssyfte, varje ersättningskrav för utförd musik, som nu framställes, måste mötas med misstro och kanske också betraktas som ohemult, då ju allmänheten ej kan ha erfarenhet om de ersättningsbelopp, som i de stora kulturländerna vunnit burskap. Det ligger likaledes i öppen dag, att en tonsättarorganisation, trots den har lagens bokstav på sin sida, ej har samma möjlighet att bilda opinion för denna lags efterlevnad, som restaurant- och biografägare ha att skapa opinion mot tonsättarnas krav. Vi hava med fakta påvisat, att Stim, långt ifrån att komma med ohemula krav, i stället tillämpar taxor, som äro väsentligt lägre i förhållande till fallet i länder med längre erfarenhet på området. Då det oaktat den ovederhäftiga agitation mot tonsättarnas ersättningsanspråk, som musikavvärnarna här bedriva, visar sig ha så vittgående konsekvenser, att den föranleder motioner i riksdagen, synes det oss uppenbart att, i motsats till vad motionärerna framhålla, det är tonsättarna och deras organisation, som behöva skydd.

I andra länder har också skydd och auktoritet givits tonsättarorganisationer

\* En och samma person är verkställande direktör i såväl Radiotjänst som i T. T.

- genom lagstiftning eller av regeringar och polismyndigheter. Enligt Finlands nya lag har sålunda införts bestämmelser, att förgripelser mot den litterära äganderätten skall beivras av allmänna åklagaren, då han göres uppmärksam härpå. I Italien, Ungern, Ryssland kunna därvarande nationella tonsättarorganisationer genom att till polismyndigheterna anmäla en utebliven utföranderättsersättning åstadkomma förbud mot vidare musikutförande, tills mellanhavandet blivit ordnat, och i Danmark har den 20 december 1927 justitsministeriet genom ett cirkulär (bil. 20) anmodat polisdirektören i Köpenhamn och alla polismästare i landet att vid beviljandet av rättighet till drift av biografer och utförande av musik i danslokaler, restauranter etc. utfärda en bestämmelse om att lagen om den musikaliska äganderätten skall beaktas och att, om upprepade förseelser däremot göras, oaktat påminnelser, rättighet till drift av biograf eller musikutövande i restaurant eller å dansbana skall indragas. I Tjeckoslovakien tillerkännes genom lag (bil. 21) av den 24 november 1926 (§ 30) därvarande tonsättarorganisation den största auktoritet, och för att understödja dess verksamhet prövas dess taxor av regeringen en gång varje år. De nuvarande taxorna äro också så höga, att organisationen är i stånd att bevilja avsevärda rabatter vid uppgörelse för längre tid (se bil. 16).
- Bil. 22. Av bifogade (bil. 22) tryckta tjeckoslovakiska officiella taxor framgår, att i detta land följande avgifter anses som hemula:

Antal platser	Biljettpris i Tj. kr.	Taxor i % av bruttot vid		
		fullt hus	$\frac{3}{4}$ hus	halvt hus
100 pl. ....	3:—	5.3 %	7.9 %	10.6 %
1000 pl. ....	8:—	2.8 %	4.2 %	5.6 %
3000 pl. ....	20:—	0.95 %	1.4 %	1.9 %

Ehuru det sålunda i andra länder finnes exempel på skydd för tonsättarna av den art, som de i Sverige föreliggande förhållanden synes kräva, är dock enligt vårt förmenande tiden nu ej inne att begära lagändring eller vidtagande av andra åtgärder till skydd för tonsättarna. I maj d. å. skall ju i Rom hållas en konferens för revidering av Bern-konventionen, och de överenskommelser, som därvid träffas, torde komma att nödvändiggöra revidering av i Sverige nu gällande lag. Hithörande frågor torde därvid komma att prövas i ett sammanhang.

Stockholm i mars 1928.

Styrelsen för  
Föreningen Svenska Tonsättare  
**KURT ATTERBERG,**  
Ordförande.

*Patrik Vretblad,* *Henning Mankell,*  
Sekreterare. Tonsättare.

*Oskar Lindberg,* *Otto Olsson,*  
Tonsättare. Professor, Tonsättare.

Styrelsen för  
Föreningen Svenska Tonsättares  
Internationella Musikbyrå, Stim, u. p. a

**KURT ATTERBERG,**  
Ordförande.

*Ulף von Konow,* *Emil Carelius,*  
Sekreterare. Musikförläggare.

*Ludvig Lindgren,* *Karl Wohlfart,*  
Musikförläggare. Tonsättare.

Härtill 22 bilagor. Förteckning omstående.



- Bilaga
1. Stims stadgar.
  - » 2. Fotografisk kopia av brev från franska byrån.
  - » 3. Belgiska byråns tryckta tariffer.
  - » 4. Fotografisk kopia av brev från italienska byrån.
  - » 5. Utdrag ur brev från den ena av de tyska byråerna.
  - » 6. Sakkunnighetsutlåtande av »Preussische Musikalischer Sachver-  
ständigenkammer» i Berlin.
  - » 7. Utdrag ur brev från den ena av de tyska byråerna.
  - » 8. Stims medlemslista och taxor.
  - » 9. Stims kontraktformulär för restauranter och kaféer gällande efter  
1 juli 1927.
  - » 10. Stims kontraktformulär för samma gällande före 1 juli 1927.
  - » 11. Kontrakt för vissa restauranter gällande intill utgången av 1928.
  - » 12. Kontraktformulär för avtal med körer.
  - » 13. Kontraktformulär för avtal med landsortsbiografer.
  - » 14. Jämförande uppställning över taxor i in- och utlandet.
  - » 15. Tablå över Stims bruttoinkomster i Sverige och utbetalningar därav  
till utlandet för åren 1924, 1925 och 1926.
  - » 16. Fotografisk kopia av brev från den tjeckoslovakiska byrån.
  - » 17. Fotografisk kopia av brev från den österrikiska byrån.
  - » 18. Utdrag av handlingar rörande A/B Radiotjänst.
  - » 19. Utdrag av handlingar rörande A/B Radiotjänst.
  - » 20. Avskrift av cirkulär från Danmarks Justitsminister.
  - » 21. Fotografisk kopia av § 30 i den tjeckoslovakiska lagen.
  - » 22. Officiella, tryckta, tjeckoslovakiska tariffer.
-

*Till Andra kammarens första tillfälliga utskott.*

Genom skrivelse av den 16 sistlidne febr. har utskottet berett Sveriges Biografägareförbund tillfälle att inkomma med yttrande över den i Andra kammaren av hr Hallén m. fl. väckta motionen nr 402.

De synpunkter, som av motionärerna framföras, äro icke främmande för de olika ländernas biografägare. I Frankrike har man bland en del av de franska biografägarna bildat ett eget musikförlag för att därigenom undgå de av tonsättarna begärda avgifterna, och i Tyskland ha under de senaste månaderna liknande planer diskuterats inför de höga anspråk, som av den ena av de två tyska tonsättareföreningarna (Gema) framförts. De tyska biografägarna ha emellertid åtminstone tills vidare övergivit planen, och man var från första stund fullt medveten om de ytterst stora svårigheter, som skulle möta vid försök till dess realiserande.

Motionärerna torde ha alldeles rätt i att det kan tänkas, att ett tvångsmonopol kan uppstå. För egen del har Sveriges Biografägareförbund efter längre förhandlingar för hela landet med undantag av de tre största städerna uppnått ett avtal, som torde kunna anses tämligen tillfredsställande, men hur situationen blir, då detta avtal år 1932 utlöper, är nu omöjligt att yttra sig om.

Den princip, som ligger till grund för lagen om ersättning för tonsättare, är naturligtvis teoretiskt oangriplig, men det torde dock uppmärksammas, att lagen för vårt lands vidkommande blir av tämligen ensidig verkan. Musik av svenska tonsättare torde nämligen i utlandet vara mycket sällsynt, och de inkomster, som av densamma därför tillföras svenska tonsättare, äro en ringa obetydlighet mot de avgifter, som från Sverige komma till utländska tonsättare.

Med hänvisning dels till det ovan anförda, dels till den motivering, som av motionärerna förebragts, skulle vi för vår del gärna se, att motionen av edert utskott tillstyrkes, detta ehuru vi icke äro blinda för de svårigheter, som torde uppstå vid utfinnandet av de skyddsåtgärder, som i motionen omnämnas. Stockholm den 3 mars 1928. För Sveriges Biografägareförbund.

C. BRÄNNBERG.

M. ENDERSTEDT.

*Till Andra Kammarens första tillfälliga utskott.*

Anmodade att avgiva yttrande i anledning av motion angående åtgärder till skydd mot oskäligt uppdrivna ersättningsanspråk från rättsinnehavare enligt lagen om rätt till litterära och musikaliska verk få vi anföra följande:

Föregående år erhöilo vi från Svenska Tonsättarnas Internationella Musikbyrå (Stim) ett föreläggande om att all musik, som utfördes i folkparkerna, komme att beläggas med skatt, och skulle denna förslagsvis utgå med 2 % å bruttoinkomsten av respektive parkers dansbanor.

Det är givet, att en sådan extra beskattning kommer att kännas ganska hårt för de flesta folkparker. Rörelsen är knappast någon vinstgivande sådan, och det är också i regel ganska svårt att få debet och kredit att gå ihop. Vi ha försökt förmå Stim att gå med på en lägre procentsats, men hittills utan resultat, och till sommaren torde vi således inte ha annat att göra än att gå med på dessa 2 %, vilket för till organisationen anslutna folkparker skulle betyda en sammanlagd utgift på cirka 10,000 kr. Då vi dessutom för de lyriska verk, operetter och vådeviller, som givas varje sommar, i tantiem till olika teaterförlag utbetala minst 10,000 kr., äro vi sålunda uppe i en skatt av lågt räknat 20,000 kr. pr säsong, och det blir allt för kännbart för en rörelse med så små ekonomiska resurser.

Förutom detta ha i år olika revydirektörer framställt ersättningskrav för de kupletter ur respektive direktörs revy, som eventuellt kunna komma att sjungas av de artister som beresa folkparkerna. I varje bokhandel säljes såväl musik som text till dessa kupletter, och det är sålunda förklarligt, om artisterna förvärva desamma. De reklameras ut av förlagen för att få sälja därav så mycket som möjligt, men lagen förbjuder offentligt framförande, och de ämna nu använda sig därav. Vilka ekonomiska konsekvenser, som kunna bli en följd härav, är nära nog omöjligt att nu överblicka.

En annan lucka i lagen synes oss vara, att det i varje fall blir etablissemangets innehavare, som i sådant fall betraktas som den skyldige och är juridiskt ansvarig. En styrelse för en Folkets park har i regel inte en aning om huruvida den repertoar en artist föredrager är fri eller ej, om han förvärvat uppföranderätten på lagligt sätt, eller om det kan hänföras till litterär stöld, och för centralstyrelsen att övervaka detta i ett hundratal parker med minst lika många artister är en omöjlighet. Man frågar sig ovillkorligen varför inte den direkt skyldige lika gärna kan göras ansvarig, synnerligast som kontrollen väl knappast kan bli svårare därigenom.

En omständighet, som även förtjänar påpekas, är, att Stim inte förfogar över all musik, men det oaktat begäres ersättning å bruttoinkomsten. Gammal allmogemusik och låtar spelas i stor utsträckning i folkparkerna, och det kan således mycket väl hända, att ej mera än hälften av den musik, som utföres, ligger under Stim, och då måste det betraktas som hänsynslöst att taga procent på bruttot. Det kan ju även befaras, att en ny med Stim jämförlig institution bildas, som på ett eller annat sätt förvärvar äganderätt till musik, varöver Stim inte disponerar, och så få vi ytterligare 2 %.

Det synes oss sålunda, som om en revision av lagen är synnerligen välbehörlig, och det är vår livliga förhoppning, att vid frågans behandling någon hänsyn kommer att tagas till de synpunkter som härövan framförts.

För Folkets Parkers Centralstyrelse.

GUSTAF PALM.

## Till Andra kammarens första tillfälliga utskott.

Med anledning av att andra kammarens tillfälliga utskott nr 1 berett styrelsen för Aktiebolaget Radiotjänst tillfälle avgiva yttrande över motionen i andra kammaren nr 402 angående åtgärder till skydd för musikutövande företag m. fl. mot oskäligt uppdrivna ersättningsanspråk från rättighetsinnehavare enligt lagen om rätt till litterära och musikaliska verk får styrelsen härmed äran anföra följande.

Styrelsen vill först påpeka, att rundradion numera samlat över 350,000 licensinnehavare, vilket säkerligen betyder, att den räknar ett par gånger detta tal såsom lyssnare, och vidare att en stor del av dessa lyssnare äro att finna bland stadsbefolkningen i mindre städer, förstäder och villasamhällen samt den rena lantbefolkningen, vilkas möjlighet att med rimliga kostnader och tidsinsats direkt besöka konsert- och föreläsningssalar givetvis är mycket begränsad. Då motionen säger, att rundradioverksamheten spelar en mycket stor roll för tillgodoseendet av gemene mans kulturbehov, innebär detta sålunda icke någon överdrift.

Vidare torde böra framhållas, att Aktiebolaget Radiotjänst tillkommit samt nått sin nuvarande utveckling med direkt stöd av Kungl. Maj:t och riksdagen. Kungl. Maj:t har även genom att förbehålla sig ett betydande inflytande över styrelsens och programrådets sammansättning givit till känna sin uppfattning, att goda rundradioprogram utgöra ett viktigt allmänintresse. Kungl. Maj:t har vidare genom fastställandet av en bestämd licensavgift för innehavandet av radiomottagningsapparat, avsedd för upptagande av rundradioprogram, skapat de ekonomiska betingelserna för rörelsens bedrivande. Ehuru man av praktiska skäl valt aktiebolagsformen — dock med begränsad utdelnings- och fonderingsrätt — är Radiotjänst i hela sin verksamhet närmast att jämställa med en publik institution.

Radiotjänst har aldrig velat bestrida, utan tvärtom både i ord och handling uttryckt sitt gillande av principen om såväl författares som komponisters ersättningsrätt vid rundradiering. Bolaget finner ingen anledning att nu frångå denna ståndpunkt, men måste å andra sidan hävda, att denna ersättning bör stå i proportion till den del av de samlade licensinkomsterna, som kunna komma till användning för programändamål. Skulle ersättningen till auktorerna uppdrivas över det skäligen, kommer detta att gå ut över rundradions allmänna beskaffenhet, vilket innebär, att gemene man i Sverige erhåller mindre valuta för licensavgiften samt sina i regel vida större kostnader för mottagningsapparater m. m., än vad han rättvisligen borde ha. Någon större fara för en sådan uppskörtning skulle näppeligen föreligga, därest fri konkurrens rådde på området och Radiotjänst sålunda hade att vid förvärvarandet av radieringsrätten förhandla med varje auktor för sig. Såsom i motionen framhålles, är detta emellertid icke förhållandet beträffande komponisterna, vilka bilda en synnerligen fast sammanhållen världstrust, vars svenska representant är föreningen STIM, på vilken alla utföranderättigheter överlåtits, och vi anse det såsom givet, att om en gång litterära verk erhålla samma skydd i detta avseende som de musikaliska — vilket sannolikt torde bli en följd av konferensen i Rom — förhållandena beträffande författarna bliva analog.

Den nuvarande utvecklingens karakteristiska drag är just utföranderätternas

överlåtande i klump på monopoliserade sammanslutningar, och detta inbjuder med nu gällande lagstiftning enligt vårt förmenande direkt till missbruk från dessa sammanslutningars sida. Rundradion kan överhuvud taget icke existera eller åtminstone icke ens tillnärmelsevis fylla sin nuvarande uppgift utan att utföra ofria musikverk och offentligt föredraga litterära verk som nu eller, såsom ovan påpekats, inom en nära framtid torde komma att åtnjuta lagligt skydd. Vid förhandlingsbordet kan sålunda monopolsammanslutningens styrelse, som är den i praktiken bestämmande, med lagens stöd framställa snart sagt vilka krav som helst, och även om klokheten och hänsynen till den allmänna opinionen hittills förmått den svenska komponistföreningen till en viss begränsning beträffande sina anspråk, har dock erfarenheten visat, att tendens föreligger till en allt starkare uppskrivning av fordringarna. Det torde för övrigt ligga i sakens natur, att styrelsen för en förening, som satts att bevaka ett visst intresse, hur goda dess föresatser än må vara, a priori är benägen att överskatta detta intresses betydelse och moraliska rätt i förhållande till andra synpunkter, som Radiotjänst måste taga hänsyn till, exempelvis det allmänna bildningsintresset, publikens rätt till goda program, artisternas rätt till skäliga honorar etc. etc. Det fortgående arbetet på organiserandet av författare och komponister synes dessutom, såsom ofta sker i dylika fall, ha bibringat ledarna för organisationsarbetet en ensidig uppfattning av denna fråga, som gör dem mindre och mindre benägna att taga hänsyn till andra synpunkter än det egna yrkets. Även om fruktan för uppkomsten av en avvog stämning bland allmänheten hittills visat sig kunna utöva en viss modererande inverkan, synes det oss dock uppenbart, att denna faktor år från år blir av mindre betydelse. Vid de upprepade förhandlingar, som Radiotjänst fört med STIM, ha olägenheterna med det nuvarande systemet i allt starkare grad framträtt och ingivit bolagets styrelse en bestämd oro för framtiden.

Vi vilja vidare framhålla, att även om STIMS krav hittills begränsat sig till det ekonomiska området, kan en utveckling mycket väl tänkas, som leder till att denna eller en likartad monopolsammanslutning direkt söker ingripa i Radiotjänst programverksamhet för att med utnyttjande av den starka ställning, som innehavet av så gott som samtliga utföranderätter ger, tillgodose litterära och konstnärliga särintressen på det helas bekostnad.

Ovan anförda förhållanden ha övertygat oss om att auktorernas krav gentemot rundradion i längden kunna hållas inom skäliga gränser endast genom en efter förhållandena anpassad lagstiftning.

Det ingår uppenbarligen icke i motionens syfte att framlägga några riktlinjer för ett sådant lagstiftningsarbete; den begär blott i allmänna ordalag utredning. Vi sakna därför anledning att här närmare ingå på denna del av frågan. Vi tillåta oss emellertid fästa uppmärksamheten på det synnerligen intressanta förslag, som av den norska regeringen framlagts för den stundande konferensen i Rom i och för revidering av Bernkonventionen. Detta förslag erkänner fullständigt principen om auktorernas ersättningsrätt, men giver den nationella lagstiftningen möjlighet att då så erfordras ingripa reglerande beträffande denna ersättning, vare sig genom fastställandet av vissa taxor rörande utföranderätten eller genom ett av staten reglerat skiljedomsförfarande.

Till sist vilja vi påpeka, att rundradiering av ett verk icke ingriper i författarens rätt över detsamma på samma sätt som exempelvis dess mångfaldigande i tryck eller på en grammofonskiva. Verket föres vid rundradieringen från den exekverande direkt till åhörarens öron och efterlämnar härvid ingen

annan behållning än minnet av prestationen. Rundradieringen är faktiskt av så efemär natur, att den endast i ringa grad influerar på auktors möjligheter att på andra vägar ekonomiskt skörda frukterna av sin skapelse och kan sålunda icke rimligtvis tilläggas samma betydelse som rätten till verkets mångfaldigande. Slutsatsen ligger då nära till hands, att ett i viss mån summariskt förfarande vid ersättningsfrågans reglerande icke kan anses oskäligt, om viktiga samhällsintressen tala därför.

På grund av ovan anförda skäl får styrelsen tillstyrka motionen i fråga.

Stockholm den 12 mars 1928.

Med utmärkt högaktning

AKTIEBOLAGET RADIOTJÄNST.

*Per Södermark.*

*Gustaf Reuterswärd.*

*Bil. 6.**Till Andra kammarens första tillfälliga utskott.*

Sedan andra kammarens första tillfälliga utskott genom remiss den 16 februari innevarande år berett Musiketablissementens Förening (M. E. F.) tillfälle att inkomma med yttrande över en i andra kammaren väckt motion, nr 402, angående åtgärder till skydd för musikutövande företag m. fl. mot oskäligt uppdrivna ersättningsanspråk från rättighetsinnehavare enligt lagen om rätt till litterära och musikaliska verk, får styrelsen för M. E. F. härmed anföra följande.

Lagen den 30 maj 1919 om rätt till litterära och musikaliska verk, som utfärdades i anslutning till Sveriges tillträde till den i Berlin 1908 reviderade Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk, tillerkänner tonsättare uteslutanderätt att mångfaldiga sitt verk och offentligen uppföra det samma. Lagen äger tillämpning på verk av svensk medborgare så ock på verk av utländsk medborgare, vilket först utgivits här i riket. Jämlikt kungl. kungörelsen den 13 maj 1919 ha lagens bestämmelser förklarats i huvudsak gälla även vissa andra länders medborgare samt verk, som först utgivits i dessa länder.

Under år 1922 hölls i Berlin en internationell konferens mellan representanter för olika utländska tonsättareorganisationer, vid vilken konferens de svenska tonsättarna representerades av kungl. musikaliska akademiens sekreterare, professor O. Morales, och tonsättare N. Berg. Under senare delen av år 1923 bildades efter utländskt mönster föreningen Svenska tonsättares internationella musikbyrå u. p. a. (Stim), vilken förening har till ändamål bland annat att övervaka, att tonsättare-medlemmarnas uteslutanderätt ej obehörigen utövas eller förnärmas, samt genom rättsliga eller andra tjänliga medel söka stävja sådant intrång. Genom avtal med motsvarande organisationer i Danmark, Holland, Frankrike, Italien, Tjeckoslovakiet och Österrike åtog sig Stim att bevaka nämnda organisationers medlemmars intressen på samma sätt, som Stim tillgodoser sina egna medlemmar. De utländska organisationerna förbundo sig gent emot Stim att anskaffa och tillhandahålla alla de fullmakter, som kunna bliva behövlige för att lagligen styrka behörighet för att utkräva utföranderättshonorar etc. Genom avtal med vissa förlag åtog sig Stim jämväl att representera de flesta finska och norska tonsättarna. Schweiz', Belgiens, Portugals och Argentinas tonsättare voro delvis anslutna till den franska organisationen, och de ungerska tonsättarna voro anslutna till den österrikiska organisationen. Med motsvarande organisationer i England och Amerika inledde Stim underhandlingar om upprättande av avtal för att bevaka dessa organisationers medlemmars intressen, vilka underhandlingar sedermera lära ha lett till för Stim önskad resultat.

I början av år 1924 lät Stim i cirkulärskrivelse till olika företag meddela »absolut förbud att utföra eller låta utföra något musikverk av den repertoar», Stim bevakar. Under den närmaste tiden därefter lät Stim å olika företag undersöka, huruvida av Stim representerade musikverk där utfördes. För såvitt Stim därvid fann, att något dylikt musikverk utförts, anmodades vederbörande företagare att till Stim omedelbart inbetala ersättning varierande mellan 15—25 kronor för varje verk. M. E. F., som ville förhindra, att någon av dess medlemmar gjorde sig skyldig till överträdelse av 1919 års lag om rätt till litterära och musikaliska verk, hade under tiden från Stims första uppträdande lämnat i uppdrag åt musikdirektören Edv. Åkerberg att upprätta en

förteckning över de musikverk, som jämlikt bestämmelserna i nämnda lag kunde offentligen fritt utföras här i landet. Förteckningen, som härvid bifogas,\* innehåller ett urval av något över 700 musikverk och utsändes i september månad 1924. Då vid nämnda tidpunkt dansmusik fick utan tonsättares tillstånd offentligen utföras, där verket utgivits såsom musik till sällskapsdans, förekommer icke i förteckningen uppgift om några dylika musikaliska verk. Förteckningens utgivande föranledde en cirkulärskrivelse från Stim, där Stim framhöll, att verk, som utgivits av tonsättare, som dött för mer än 30 år sedan, i allt fall icke var fritt, för såvitt förefintlig »arrangör eller bearbetare därav» icke jämväl varit död för mer än 30 år sedan. Under hand gjordes från Stims sida gällande, att ett flertal av de i ovan omnämnda förteckning upptagna musikverk på grund av sist berörda förhållande icke fick utan vederbörande arrangörs eller bearbetares tillstånd offentligen utföras. Av M. E. F. vid diskussion härom framställd begäran att erhålla specifikation å de i förteckningen upptagna musikaliska verk, vilka Stim förmenade sig företräda, lämnades av Stim utan svar.

Någon tid därefter inleddes förhandlingar mellan M. E. F. och Stim om upprättande av ett avtal, varigenom M. E. F. tillförsäkrade sina medlemmar rätt att genom upprättande av kontrakt med Stim erhålla tillstånd att i obegränsad omfattning å respektive medlemmars musiketablissemang utföra såväl de musikaliska verk, vilkas utföranderätt Stim då företrädde, som ock de musikaliska verk, vilkas utföranderätt Stim kunde komma att företräda. Vid dessa förhandlingar önskade M. E. F., att Stim skulle genom klara och tydliga kontrakt styrka sin rätt att företräda tonsättare, arrangörer och bearbetare. Stim kunde icke i vidare mån, än vad som framgår av § 15 i det mellan M. E. F. och Stim den 22 december 1924 träffade avtalet, åtaga sig att lämna bevis för sin behörighet och befogenhet att företräda olika tonsättare, arrangörer och bearbetare. Berörda § 15, som har följande lydelse:

»Om M. E. F. så påfordrar är Stim skyldig att — till styrkande av sin i § 1 omnämnda rätt att företräda tonsättare och förläggare — låta M. E. F. taga del av *dels* mellan Stim, å ena, och svensk tonsättare, arrangör eller förläggare, å andra sidan, upprättade kontrakt om i § 1 omnämnd utföranderätt *dels ock* mellan Stim, å ena, samt motsvarande utländska organisation, å andra sidan, upprättade kontrakt jämte sistnämnda organisations medlemsförteckning, dock att M. E. F. icke må taga del av i kontrakten förekommande bestämmelser om inbördes ekonomiska mellanhavanden mellan kontraktsparterna.

Dessutom är Stim skyldig att på anfordran och i den mån så är möjligt tillhandahålla M. E. F. stadgarna för i föregående stycke omnämnda utländska organisation.

Stim skall icke, därest ej särskilda omständigheter föreligga, vara skyldig att eljest utöver vad i denna § sägs styrka sin här omnämnda rätt», visar, att Stim icke kan på ett tillfredsställande sätt styrka sin påstådda behörighet och befogenhet att företräda dessa tonsättare, arrangörer och bearbetare. Avtalet mellan M. E. F. och Stim blev, på grund av att Stim uppgav, att de med de utländska tonsättareorganisationerna ingångna avtalen vore gällande allenast till och med utgången av år 1928, ingånget allenast för motsvarande tid, dock med det tillägget, att, om avtalet icke uppsades minst sex månader före den 1 januari 1929, avtalet vore förlängt på ytterligare fem år.

† Här resolutionen.



Enligt det mellan M. E. F. och Stim upprättade avtalet skola medlemmar av M. E. F. såsom ersättning för utföranderätten till Stim erlægga ett för varje kalendermånad, som medlem låter utföra musik, utgående belopp enligt följande grunder:

Antal fast anställda musiker pr etablissemant	Ersättning svenska kronor pr hel månad
1—3	25: —
4	33: —
5	41: —
6	48: —
7	55: —
8	61: —
9	67: —
10	73: —
11	78: —
12	83: —
13	88: —
14	92: —
15	96: —
16	100: —
17	104: —
18	108: —
19 och därutöver	110: —

Företag, som icke är medlem av M. E. F., har enligt av Stim fattat beslut att efter den 1 juli 1927 erlægga ersättning med ett för varje kalendermånad, som företaget låter utföra musik, utgående belopp enligt följande grunder:

Antal anställda musiker pr etablissemant	Ersättning svenska kronor pr hel månad
1—3	37: —
4	50: —
5	60: —
6	70: —
7	80: —
8	90: —
9	100: —
10	110: —
11	118: —
12	125: —
13	132: —
14	138: —
15	144: —
16	150: —
17	155: —
18	160: —
19 och därutöver	165: —

Visserligen har Stim i avtalet med M. E. F. förbundit sig att icke direkt eller indirekt medgiva någon, som icke är medlem av M. E. F., rätt att å restaurant, konditori, kafé eller dylikt näringsställe utföra de av Stim bevakade musikaliska verken mot annan ersättning än sådan, som med minst 20 % överstiger den i

avtalet mellan M. E. F. och Stim angivna, men Stim tillämpade till en början detta åtagande på så sätt, att berörda ersättning, som skulle utgivas av den, som icke var medlem av M. E. F., begränsades till just 20 % mera än den i avtalet mellan M. E. F. och Stim angivna ersättningen. Stims ovannämnda beslut om ersättning från restauranter, kaféer och konditorier, vilket skulle tillämpas efter den 1 juli 1927, visar, att Stim sedan någon tid tillbaka inriktat sin verksamhet på att söka väsentligen öka de till Stim utgående ersättningsbeloppen.

Stims försök att öka sina inkomster genom att väsentligen höja ersättningsbeloppen framgår av följande exempel, som kan anses som typiskt för Stims nuvarande eller rättare sagt vid tiden för här ifrågakvarande motions väckande intagna ståndpunkt:

I Stockholm finnas två dansetablissemang, här benämnda A. och B., vilka till huvudsaklig del besöks av städad arbetareungdom. Båda företagen hava nära nog samma omsättning. A. är medlem i M. E. F., medan åter B. träffat uppgörelse med Stim utan att ingå i M. E. F. Enligt vad för M. E. F. uppgivits, uppgå A:s avgifter till Stim till cirka 300 kronor per år, under det att B:s avgifter, vilka av Stim fastställts till 2 % av företagets bruttoinkomst, uppgå till ej mindre än 1,100 kronor per år. Nämnas må, att från Stims sida gjorts försök att förmå A. att lämna ersättning efter en liknande taxa, ävensom att B. av ledande personer i Stim bestämt avrått från att söka medlemskap i M. E. F.

Från ledande håll inom Stim har under hand meddelats, att Stim har för avsikt att uppsäga det med M. E. F. gällande avtalet till upphörande den 31 december 1928, efter vilken tid Stim i stället önskar träffa allenast individuella kontrakt med M. E. F:s olika medlemmar. Anledningen härtill kan givetvis icke vara annan än den, att Stim härigenom vill söka uppnå avsevärt bättre villkor, än vad det med M. E. F. nu gällande avtalet tillerkänner Stim. Något verkligt skäl att uppsäga berörda avtal finnes icke, då den »repertoar», som Stim bevakar, i stort sett och om man bortser från verk, som utgivits såsom musik till sällskapsdans, nu har samma omfattning, som då avtalet mellan M. E. F. och Stim ingicks. En dylik uppsägning skulle vara så mycket mera anmärkningsvärd, som Stim, enligt vad M. E. F. inhämtat, på sin tid träffat liknande avtal med annan företagareorganisation för tiden till den 1 januari 1934, ehuru Stim icke ville av skäl, som ovan angivits, låta avtalet med M. E. F. vara gällande längre än till den 1 januari 1929.

Mot Stim och det sätt, varpå Stim utövat sin verksamhet, kunna åtskilliga befogade anmärkningar framställas, samtliga grundande sig på den faktiska monopolställning, som Stim genom några av de ledande inom Stim förskaffat sig.

Stim representerar icke alla tonsättare, arrangörer och bearbetare av musikaliska verk, som offentligen utföras här i landet. Det är dock omöjligt att av Stim erhålla en specificerad uppgift å de verk, vilkas utföranderätt Stim verkligen företräder. Stims vägran att lämna dylik uppgift — förefintligheten av sådan uppgift skulle säkerligen visa sig högst avsevärt inskränka omfattningen av Stims påstådda företrädarätt — är ett utslag av Stims monopolställning. Stim har tydligen vid utövandet av sin verksamhet räknat med det av Stim vid olika tillfällen såsom förklaring till bildandet av tonsättareorganisationer påpekade förhållandet, att enskilda tonsättare icke äro i tillfälle att själva kontrollera, i vad mån utförande av deras musikaliska verk äger rum utan respektive tonsättares medgivande.

Stim har redan från början av sin verksamhet velat omsluta de med respektive företag träffade uppgörelserna med en viss hemlighetsfullhet, vilket med

hänsyn till Stims monopolställning måste anses vara i hög grad förkastligt. En sådan sammanslutning som Stim borde efter förhandling med representanter för olika slag av företag tillämpa icke blott enhetliga taxor utan jämväl likartade bestämmelser i övrigt. Anledningen till att Stim uppträtt med sådan hemlighetsfullhet ifråga om sina uppgörelser med olika företagare är uppenbarligen den, att Stim härigenom trott sig kunna vid varje senare uppgörelse erhålla fördelaktigare villkor, än vad den närmast föregående uppgörelsen tillförsäkrat Stim. Även härutinnan föreligger ett missbruk av den monopolställning, som Stim intager.

Faran för att Stim genom det faktiska monopol, som Stim förstått att skaffa sig, kommer att betinga sig oskäligen avgifter är synnerligen stor. De tendenser, som i detta avseende redan visat sig, äro tillfyllestgörande bevis härför. När Stim i pressen och annorstädes vid diskussion om de avgifter, som Stim betingar sig, åberopar, och motsvarande utländska organisationer ha väsentligt högre avgifter, kan därav med fullt fog dragas den slutsatsen, att Stims strävanden gå ut på att komma i nivå med de högsta av dessa i utlandet tillämpade avgifter. Stim, som är oförhindrad att vid uppgörelse om ersättning uppställa villkor av ekonomisk natur, vilka kunna för ett musikutförande företag vara fullständigt oantagliga, kommer med all säkerhet att småningom framställa krav på avgifter, som äro oskäligen och orimliga.

För den händelse Stim anser de mot Stim riktade anmärkningarna vara obefogade, borde väl Stim vara den förste, som med tillfredsställelse skulle hälsa en utredning av det slag, som motionärerna begärt. Det har uppgivits, att Stim till en början övervägt att tillstyrka motionen. Vad som sedermera föranlett en förändring av denna uppfattning är för M. E. F. okänt. Stims motstånd till motionen måste betraktas såsom uttryck för en rädsla för att låta verksamheten bliva föremål för en grundlig och opartisk utredning.

Enligt M. E. F:s förmenande är det uppenbart, att de föreliggande förhållandena äro sådana, att de i allra högsta grad motivera en utredning på sätt, motionärerna närmare angivit.

Den år 1908 reviderade Bernkonventionen skulle, enligt vad från visst håll gjorts gällande, lägga hinder i vägen för att vidtaga åtgärder mot oskäligt upptrivna anspråk på ersättning från tonsättarens sida. Ehuru denna fråga givetvis bör undersökas i samband med den av motionärerna begärda utredningen, vill M. E. F. dock här framhålla, att berörda invändning måste anses ogrundad. I artikel 4 av den reviderade Bernkonventionen stadgas, att tonsättare, som tillhör något av unionens länder, skall »åtnjuta de rättigheter, som varje lands lag för närvarande tillerkänner eller framdeles kommer att tillerkänna landets egna medborgare, så ock de rättigheter, som särskilt äro bestämda genom denna konvention». Den huvudregel, varpå konventionen bygger, är, att utländska musikaliska verk skola åtnjuta samma skydd som inländska. Denna huvudregel kompletteras med ovan citerade bestämmelse, att tonsättare skall åtnjuta jämväl de rättigheter, som genom konventionen äro särskilt bestämda. I Bernkonventionen förekommer icke någon som helst bestämmelse, som tillförsäkrar tonsättare rättighet till egen, fri bestämmanderätt ifråga om ersättningen för offentligt utförande av tonsättarens verk. Något förbud för statligt reglerande av dylik ersättning förefinnes således icke i konventionen. Den i artikel 11 stycke 1 av konventionen förekommande bestämmelsen har uteslutande tillkommit för att angiva, att den litterära äganderätten jämväl omfattar uteslutanderätt för tonsättare att offentligt utföra av honom komponerat musikaliskt verk. En

jämförelse med den reviderade Bernkonventionen och den svenska lagen den 13 maj 1919 om rätt till litterära och musikaliska verk visar riktigheten härav, i det att i § 2 av sistnämnda lag, vilken paragraf innehåller i sina fyra olika stycken en bestämning av det litterära äganderättsbegreppet, återger i sitt andra stycke ovanberörda artikel 11 stycke 2 av Bernkonventionen i så gott som oförändrad form. Att varje stat, dock givetvis med iakttagande av full likställighet mellan inländska och utländska verk, äger rätt att vidtaga åtgärder till skydd mot missförhållanden, som kunna grunda sig på ett utövande av den litterära äganderätten, framgår bland annat av Bernkonventionens artikel 17, där det stadgas, att konventionens »bestämmelser medföra icke någon som helst inskränkning i den varje unionslands regering tillkommande rätt att genom lagstiftning- och polisåtgärder tillåta, övervaka eller förbjuda spridning, uppförande eller utställande av varje verk eller alster, ifråga om vilket myndighet har att utöva en sådan rätt». De undantag från tonsättares skydds rätt, som olika länder stadgat i sina respektive lagar, utan att den reviderade Bernkonventionen innehåller något medgivande därtill, visa, att nämnda konvention icke kan anses utgöra något hinder för ett unionsland att självt bestämma, i vad mån och på vilka villkor ett musikaliskt verk må utan tonsättarens tillstånd offentligen utföras. I § 12 av den svenska lagen om rätt till litterära och musikaliska verk medges sålunda bland annat, att utgivna musikaliska verk må utan tonsättarens tillstånd offentligt utföras,

*då* åhörare äga tillträde utan avgift, och utförandet icke heller eljest sker i förvärvssyfte, eller

*då* den av utförandet härflytande inkomsten är avsedd för välgörande ändamål, och den eller de utförande icke erhålla någon ersättning.

Dessutom var intill år 1927 enligt samma lag medgivet att utan tonsättarens tillstånd offentligt utföra dansmusik, där verket utgivits som musik till sällskapsdans. Detta sista stadgande fanns icke i det ursprungliga lagförslaget utan tillkom under förslaget behandlings vid 1919 års riksdag. Musikaliska akademien, som vid sammankomst den 22 januari 1919 yttrade sig över lagförslaget, ansåg, att dansmusik i angivna utsträckning borde vara fri, i vilket Musikaliska akademiens utlåtande Föreningen svenska tonsättare instämde. Riksdagen antog på lagutskottets tillstyrkan förslaget, att dansmusik, som utgivits som musik till sällskapsdans, skulle utan tonsättarens tillstånd få offentligt utföras. Såväl Musikaliska akademien som ock riksdagen med dess lagutskott ansågo således år 1919, att Bernkonventionen icke lade hinder i vägen för att begränsa tonsättarens uteslutanderätt att offentligt utföra sitt musikaliska verk. Då någon ändring i den reviderade Bernkonventionen icke förekommit sedan år 1919, borde såväl Musikaliska akademien som ock riksdagen alltjämt företräda samma uppfattning om ett unionslands rätt att självt bestämma om omfattningen av en tonsättarens uteslutanderätt att offentligt utföra sitt musikaliska verk. Det kan här tilläggas, att även andra länder i motsvarande egna lagar intagit bestämmelser, som begränsat tonsättarens berörda uteslutanderätt. Jämväl må framhållas, att man i utlandet icke ställt sig främmande för den tanken att reglera tonsättarens rätt till ersättning för offentligt utförande av deras verk.

På grund av vad sålunda anförts, får styrelsen för M. E. F. tillstyrka den föreliggande motionen.

Stockholm i april 1928.

För Styrelsen för Musikestablissementens Förening.

EMIL HEIJNE.

/ Bernhard Garsten.